



**Zapotrzebowanie na  
kwalifikacje w wybranych  
obszarach kształcenia  
zawodowego – obszar  
administracyjno-usługowy,  
branża poligraficzno-  
fotograficzna**

**Kraków 2018**



**Autorzy opracowania:**

Grupa BST Sp. z o. o.

hab. prof. UO Robert Geisler – ekspert wiodący

Iwona Kłóska – ekspert obszaru administracyjno-usługowego

dr Katarzyna Tkocz-Wolny

Zdzisław Wolny

Andrzej Kempa

Wojciech Szymała

Aneta Kasprzyk

Ewa Lutogniewska

Justyna Stańczyk

**Wydawca:**

Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego

Departament Polityki Regionalnej

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków

tel. (+48) 12 29 90 900, fax (+48) 12 29 90 926

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie

[www.obserwatorium.malopolska.pl](http://www.obserwatorium.malopolska.pl)

**Skład publikacji:**

xxx

**Projekt okładki:**

yyy

**ISBN:**

xxx-xx-xxxxx-xx-x

**Egzemplarz bezpłatny**

Przy publikowaniu danych z publikacji prosimy o podawanie źródła.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.



Rzeczpospolita  
Polska



MAŁOPOLSKA

Unia Europejska  
Europejskie Fundusze  
Strukturalne i Inwestycyjne



## SPIS TREŚCI

Lista skrótów .....	4
Cel badania, metodologia i podstawowe pojęcia .....	5
Cel badania, problem badawczy oraz pytania badawcze .....	5
Metodologia realizacji badania .....	6
Branża poligraficzno-fotograficzna .....	7
Definicja branży .....	7
Zawody .....	16
Bilans zawodów .....	25
Kompetencje zawodowe i kwalifikacje .....	28



## Lista skrótów

<b>A-U</b>	Obszar administracyjno-usługowy
<b>BHP</b>	Bezpieczeństwo i higiena pracy
<b>CATI</b>	Wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny
<b>CKZ</b>	Centra Kompetencji Zawodowych
<b>E-E</b>	Obszar elektryczno-elektroniczny
<b>GUS</b>	Główny Urząd Statystyczny
<b>IDI</b>	Indywidualny wywiad pogłębiony
<b>KZiS</b>	Klasyfikacja zawodów i specjalności
<b>M-S</b>	Obszar medyczno-społeczny
<b>ORE</b>	Ośrodek Rozwoju Edukacji
<b>PKD</b>	Polska Klasyfikacja Działalności
<b>PUP</b>	Powiatowy Urząd Pracy
<b>SIO</b>	System Informacji Oświatowej
<b>T-G</b>	Obszar turystyczno-gastronomiczny
<b>UMWM</b>	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
<b>WUP</b>	Wojewódzki Urząd Pracy
<b>ZS</b>	Zespół Szkół



## Cel badania, metodologia i podstawowe pojęcia

### Cel badania, problem badawczy oraz pytania badawcze

Celem badania była **identyfikacja oczekiwań pracodawców wobec absolwentów szkół zawodowych** w obszarach:

- administracyjno-usługowym,
- elektryczno-elektronicznym,
- turystyczno-gastronomicznym,
- medyczno-społecznym (kompetencje i kwalifikacje)

oraz określenie zapotrzebowania na pracowników w ujęciu zawodów w perspektywie kolejnych 5 lat. Niniejszy raport poświęcony został omówieniu wyników badania w ramach **obszaru administracyjno-usługowego**.

**Tabela 1.** Cele szczegółowe badania

CEL SZCZEGÓŁOWY
Zbadanie na jakie zawody z obszaru A-U, E-E, T-G i M-S jest największe zapotrzebowanie na rynku pracy, a także identyfikacja nowych zawodów, na które występuje bądź będzie występować zapotrzebowanie.
Określenie jakich kompetencji i kwalifikacji (w podziale na zawody) pracodawcy oczekują od pracowników (w oparciu o aktualnie zatrudnionych pracowników).
Identyfikacja kompetencji i kwalifikacji, które nie są oferowane przez szkolnictwo zawodowe (na poziomie poszczególnych zawodów), a które mogą zostać zaoferowane w innym środowisku (certyfikowane szkolenia, staże, praca na stanowisku pracy etc.).
Określenie obecnego stanu zapotrzebowania na pracowników poszczególnych zawodów i w perspektywie najbliższych 5 lat.
Zbadanie jak wygląda współpraca na linii przedstawiciele poszczególnych branż – szkoły zawodowe (określenie czynników sprzyjających współpracy i barier).
Opracowanie rekomendacji w zakresie przygotowania oferty programowej pod kątem efektów kształcenia korespondujących z popytem na kompetencje i kwalifikacje wśród pracodawców oraz możliwych działań przedstawicieli biznesu w zakresie współpracy ze szkołami zawodowymi.

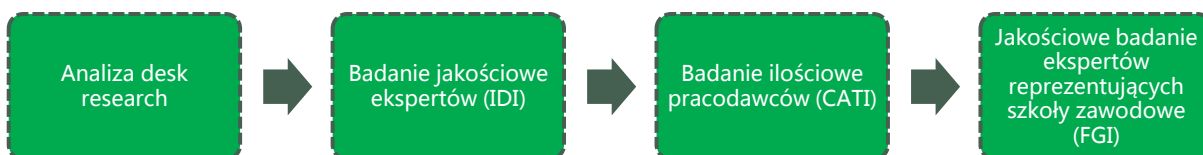
Źródło: Opracowanie własne

## Metodologia realizacji badania

Niniejszy raport jest jednym z opracowań obszarowych przygotowanych w ramach projektu pt. „Zapotrzebowanie na kwalifikacje w wybranych obszarach kształcenia zawodowego”.

Badanie opierało się zarówno na technikach jakościowych, jak i ilościowych. Zostało ono zrealizowane w 4 częściach. Pierwszą częścią była **analiza desk research**, która miała na celu zdefiniowanie stosowanych pojęć, weryfikacja listy zawodów oraz przygotowanie listy kwalifikacji i kompetencji wymaganych od pracowników w poszczególnych zawodach. Drugim elementem badania było badanie jakościowe wśród ekspertów. **Indywidualne wywiady pogłębione przeprowadzone zostały z przedstawicielami stowarzyszeń branżowych, przedstawicielami zespołów branżowych (funkcjonujących przy CKZ), doradcami powiatowych urzędów pracy oraz z przedsiębiorcami**. Łącznie przeprowadzono 40 wywiadów. Celem badań jakościowych było dookreślenie definicji branży, rozpoznanie kontekstu funkcjonowania branży, zidentyfikowanie kluczowych podmiotów funkcjonujących w województwie, określenie zapotrzebowania na pracowników. Dodatkowo w trakcie wywiadów, weryfikacji poddano listy kwalifikacji i kompetencji dla każdego zawodu, które były podstawą do przeprowadzenia części trzeciej – **badania ilościowego wśród przedsiębiorców**. Badanie przeprowadzono na próbie 945 pracodawców, zatrudniających osoby wykształcone w analizowanych zawodach. Respondentami w wywiadach kwestionariuszowych były osoby odpowiedzialne za realizację zadań związanych z zarządzaniem zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwach. Celem badania było pozyskanie danych ilościowych na temat aktualnego i prognozowanego zapotrzebowania rynku na pracowników (w podziale na zawody), a także najważniejszych kompetencji i kwalifikacji pracowników. Ostatnią częścią badania były **zogniskowane wywiady grupowe z ekspertami reprezentującymi szkoły zawodowe**. Osobami, które wzięły udział w badaniu byli m.in. opiekunowie praktycznej nauki zawodu, przedstawiciele szkół będących CKZ, osoby z uprawnieniami egzaminatora, osoby współpracujące ze szkołami za granicą, a także kierownicy warsztatów szkolnych. Przeprowadzono 2 wywiady grupowe – w Oświęcimiu (9 uczestników) oraz Krakowie (11 uczestników). Celem badań jakościowych było określenie zakresu zmian oraz sposobu nauczania w szkole w obszarach zdiagnozowanych luk kompetencyjnych (kompetencji oczekiwanych przez pracodawców, których nie posiadają absolwenci szkół zawodowych), a także określenie charakteru współpracy pomiędzy przedstawicielami poszczególnych branża szkołami zawodowymi.

**Rysunek 1.** Etapy realizacji badania



Źródło: Opracowanie własne

W obszarze administracyjno-usługowym wyróżniono 8 branży według klasyfikacji ORE: chemiczno-ceramiczno-szklarską, drzewno-meblarską, ekonomiczno-administracyjno-biurową, fryzjersko-kosmetyczną, skórzano-obuwniczą, transportowo-spedycyjno-logistyczną, włókienniczo-odzieżową oraz poligraficzno-fotograficzną, której niniejszy raport jest poświęcony.



## Branża poligraficzno-fotograficzna



### Definicja branży

Branża poligraficzno-fotograficzna zajmuje się świadczeniem usług z zakresu poligrafii (m.in. projektowanie, przygotowywanie, obróbka obrazu, grawerowanie, drukowanie) oraz fotografii (m.in. rejestrowanie, przygotowywanie, obróbka utrwalonego obrazu). Branża poligraficzno-fotograficzna jest jedną z gałęzi gospodarki, która wyróżnia się na tle innych krajów europejskich. Wartość rynkowa branży na przestrzeni lat wzrasta<sup>1</sup>.

Jednakże należy podkreślić duże znaczenie rozwoju usług poligraficznych na polskim rynku. Współcześnie odnotowuje się duży popyt zagraniczny na świadczone usługi poligraficzne (książki, gazety, obrazki oraz pozostałe wyroby przemysłu poligraficznego), co powodowane jest wysoką jakością produktów. Warto także zauważyć, że podmioty gospodarcze zajmujące się świadczeniem usług poligraficznych w Polsce charakteryzują się najniższymi wskaźnikami upadłości oraz uzyskiwaną rentownością wyższą niż w całej gospodarce Polski<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> Rynek poligraficzny w Polsce. Badanie KPMG i PBKG.

<sup>2</sup> Raport Poligrafia rośnie w siłę [w:] <http://www.swiatdruku.eu>, [dostęp 20.05.2018]

Specyfika branży poligraficzno-fotograficznej w Małopolsce polega na tym, iż istnieje wiele mikro – i małych przedsiębiorstw, które zatrudniają do 9 osób i najczęściej zajmują się prowadzeniem usług fotograficznych<sup>3</sup>. Największa liczba podmiotów gospodarczych z branży poligraficzno-fotograficznej zlokalizowana jest w Krakowie. Wynika to bezpośrednio z dużego zapotrzebowania na usługi omawianej branży faktu generowanego przez największą populację w regionie.

W poniższej tabeli zaprezentowano szczegółowe informacje dotyczące sekcji, działów oraz grup PKD, w ramach których funkcjonują podmioty gospodarcze branży poligraficzno-fotograficznej. Wyróżniono Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe, a w niej dział PKD 18 - Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji, Sekcja J - Informacja i komunikacja i dział PKD 58 - Działalność wydawnicza oraz Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, a w nim dział PKD 74 - Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. W ramach wyróżnionych trzech działów PKD wymienione zostały również grupy PKD skupiające podmioty zajmujące się świadczeniem usług poligraficzno-fotograficznych.

**Tabela 2.** Charakterystyka podmiotów działających w branży poligraficzno-fotograficznej (sekcje, działy, grupy PKD)

SEKCJA PKD	DZIAŁ PKD	GRUPY PKD
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	18 - Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	18.1 - Drukowanie i działalność usługowa związana z poligrafią
		18.2 - Reprodukacja zapisanych nośników informacji
Sekcja J - Informacja i komunikacja	58 - Działalność wydawnicza	58.1 - Wydawanie książek i periodyków oraz pozostała działalność wydawnicza, z wyłączeniem w zakresie oprogramowania
		58.2 - Działalność wydawnicza w zakresie oprogramowania
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	74 - Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	74.1 - Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania
		74.2 - Działalność fotograficzna
		74.3 - Działalność związana z tłumaczeniami
		74.9 - Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, gdzie indziej niesklasyfikowana

Źródło: Opracowanie własne

Analizie poddano podmioty gospodarcze według klasy wielkości. W poszczególnych działach PKD zidentyfikowano następujące przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników:<sup>4</sup>

→ **Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji** (dział PKD **18**) występowały: Takt sp. z o. o (Bolesław), Centrum Prasowo Poligraficzne w Krakowie sp. z o. o (Kraków), Inpost S.A. (Kraków), Lsc Communications Europe sp. z o. o (Kraków), Sabre Polska sp. z o. o (Kraków), R R Donnelley Poland sp. z o. o (Kraków), Delta Graphix Zakład Pracy Chronionej Marian Dreszer (Tarnów).

→ **Działalność wydawnicza** (dział PKD **58**) - wyróżniono: Andersen Press sp. z o. o (Kraków), Bit Art sp. z o. o. (Kraków), G2a Com sp. z o. o (Kraków), Wydawnictwo Jagiellonia sp. z o. o. Spółka Komandytowa (Kraków), LSC Communications Europe sp. z o. o (Kraków), Sabre Polska sp. z o. o (Kraków).

<sup>3</sup> Ibidem.

<sup>4</sup> Za największe przedsiębiorstwa uznano, takie, które zatrudniają powyżej 250 pracowników. Opracowano na podstawie Bisnode Polska Baza Danych, [dostęp: 07.05.2018]



→ **Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna** (dział PKD 74) - zaliczono podmioty: Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach (Karniowice), Jukatan sp. z o.o. (Kraków), HSBC Service Delivery (Polska) sp. z o.o. (Kraków).

Uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych wskazali następujące podmioty z branży poligraficzno-fotograficznej, jako wyróżniające się na małopolskim rynku: Werner Kenkel sp. z o.o. (Bochnia), DNA Reklamy (Kraków), Art.-Studio (Kraków), Drukarnia Skleniarz sp. z o.o. (Kraków), Drukarnia Legra sp. z o.o. (Kraków), Drukarnia Leyko sp. z o.o. (Kraków), Opakolor sp. z o.o. (Kraków), Drukarnia Wydawnicza im. W.L. Anczyca S.A. (Kraków), Fabryka Kart Trefl sp. z o.o. (Kraków), Reality Games sp. z o.o. (Kraków) oraz Drukarnia Multipress sp. z o.o. (Morawica)<sup>5</sup>.

### Podmioty gospodarcze w branży poligraficzno-fotograficznej

W tabeli przedstawiono liczbę podmiotów gospodarczych branży poligraficzno-fotograficznej w województwie małopolskim w 2017 roku. W regionie zlokalizowanych było 10 658 podmiotów gospodarczych ze wskazanej branży. Największa liczba podmiotów gospodarczych w branży poligraficzno-fotograficznej dotyczyła działu PKD 74 - Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (7 346), z czego najwięcej znajdowało się w mieście Kraków (3 699 podmiotów) oraz powiecie oświęcimskim (329), a najmniej było w powiecie miechowskim (45) oraz dąbrowskim (39). W przypadku działu PKD 18 - Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji odnotowano 1 963 podmioty gospodarcze w województwie małopolskim, najwięcej zlokalizowanych w mieście Kraków (1 118) oraz powiecie krakowskim (133), najmniej w powiecie brzeskim (6) oraz dąbrowskim (4). W branży poligraficzno-fotograficznej najmniejsza liczba podmiotów gospodarczych występowała w dziale PKD 58 - Działalność wydawnicza tj. 1 349 podmiotów gospodarczych. W przypadku tego działu najwięcej podmiotów zlokalizowanych było w mieście Kraków (933), a najmniej w powiecie miechowskim (3). W tabeli przedstawiono także, jaki procentowy udział stanowiły podmioty gospodarcze wśród ogółu podmiotów na terenie poszczególnych powiatów. Największy procentowy udział podmiotów gospodarczych w przypadku działu PKD 18 - Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji odnotowano dla miasta Kraków (0,8%), dla działu PKD 58 - Działalność wydawnicza w mieście Kraków (0,7%), dla działu PKD 74 - Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna również w mieście Kraków (2,7%).

---

<sup>5</sup> Opracowano na podstawie badań jakościowych IDI.

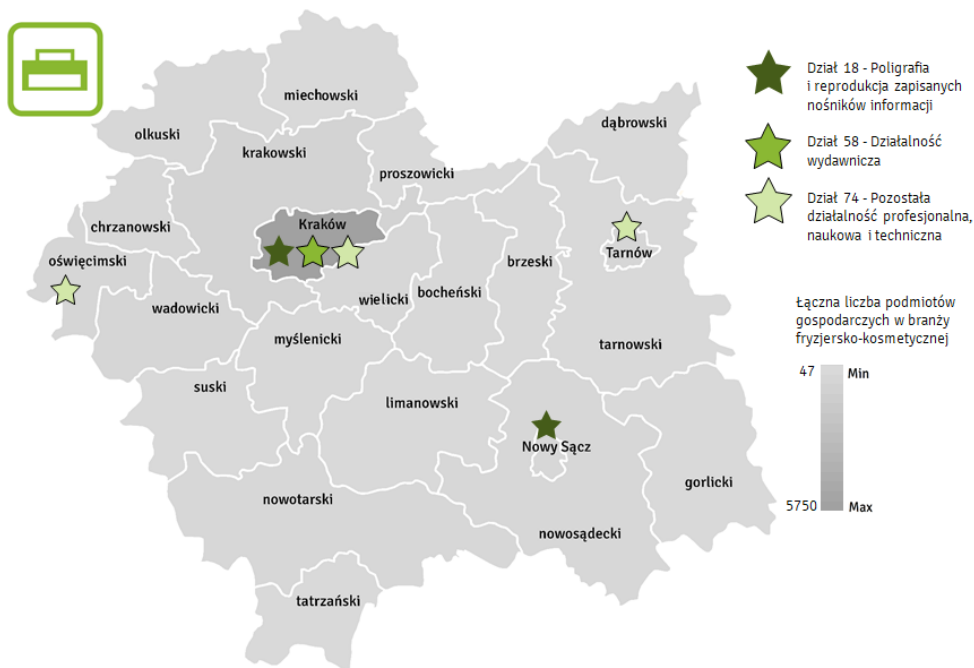
**Tabela 3.** Liczba podmiotów gospodarczych poligraficzno-fotograficznej w 2017 r.

NAZWA	OGÓLEM	OGÓLEM DLA BRANŻY	SEKCJA C DZIAŁ 18		SEKCJA J DZIAŁ 58		SEKCJA M DZIAŁ 74	
	liczba	liczba	liczba	%	liczba	%	liczba	%
<b>MAŁOPOLSKIE</b>	<b>380 020</b>	<b>10 658</b>	<b>1 963</b>	<b>0,5</b>	<b>1 349</b>	<b>0,4</b>	<b>7 346</b>	<b>1,9</b>
Powiat bocheński	8 895	195	30	0,3	16	0,2	149	1,7
Powiat brzeski	6 857	87	6	0,1	8	0,1	73	1,1
Powiat chrzanowski	11 862	254	42	0,4	21	0,2	191	1,6
Powiat dąbrowski	3 339	47	4	0,1	4	0,1	39	1,2
Powiat gorlicki	7 837	132	21	0,3	11	0,1	100	1,3
Powiat krakowski	30 334	739	133	0,4	89	0,3	517	1,7
Powiat limanowski	10 054	139	27	0,3	7	0,1	105	1,0
Powiat miechowski	4 468	64	16	0,4	3	0,1	45	1,0
Powiat myślenicki	12 689	214	37	0,3	16	0,1	161	1,3
Powiat nowosądecki	16 058	204	34	0,2	10	0,1	160	1,0
Powiat nowotarski	16 063	237	42	0,3	9	0,1	186	1,2
Powiat olkuski	11 821	293	50	0,4	15	0,1	228	1,9
Powiat oświęcimski	14 227	420	55	0,4	36	0,3	329	2,3
Powiat proszowicki	3 544	63	10	0,3	5	0,1	48	1,4
Powiat suski	8 061	92	9	0,1	9	0,1	74	0,9
Powiat tarnowski	12 575	181	20	0,2	13	0,1	148	1,2
Powiat tatrzański	10 316	142	35	0,3	10	0,1	97	0,9
Powiat wadowicki	16 496	384	77	0,5	18	0,1	289	1,8
Powiat wielicki	14 597	350	64	0,4	41	0,3	245	1,7
Powiat m. Kraków	138 515	5 750	1 118	0,8	933	0,7	3 699	2,7
Powiat m. Nowy Sącz	9 863	279	66	0,7	29	0,3	184	1,9
Powiat m. Tarnów	11 549	392	67	0,6	46	0,4	279	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na mapie zaprezentowano podmioty gospodarcze branży poligraficzno-fotograficznej według działów PKD. Przedstawiono, które powiaty są wiodące pod względem liczby podmiotów gospodarczych z uwzględnieniem działów PKD do których należą. Za wyróżniające się działy PKD w branży poligraficzno-fotograficznej w danym powiecie uznano takie, w których udział podmiotów gospodarczych był wyższy niż udział w skali województwa małopolskiego, powiększony o połowę odchylenia standardowego tych wartości dla wszystkich powiatów. W województwie małopolskim w omawianej branży zaobserwowano dominację miasta Kraków, w którym odnotowano, iż pod względem liczby, wyróżniały się podmioty gospodarcze przypisane do wszystkich wymienionych działów PKD. Podmioty gospodarcze z działu PKD 74 - Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna dominowały w powiecie oświęcimskim oraz mieście Tarnów, natomiast w Nowym Sączu obserwuje się przewagę podmiotów przypisanych do działu PKD 18 - Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji. W pozostałych powiatach nie zaobserwowano specjalizacji w tym zakresie.

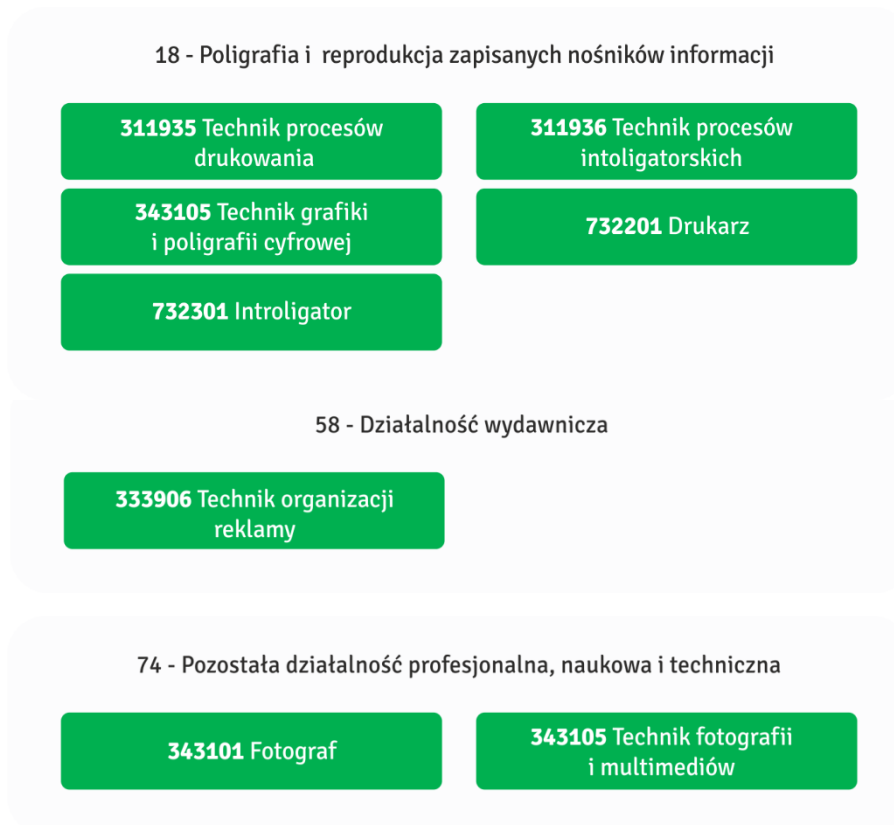
**Mapa 1.** Podmioty gospodarcze w branży poligraficzno-fotograficznej według działów PKD w 2017 roku z uwzględnieniem podmiotów wyróżniających się w poszczególnych powiatach



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

## Kształcenie w branży poligraficzno-fotograficznej

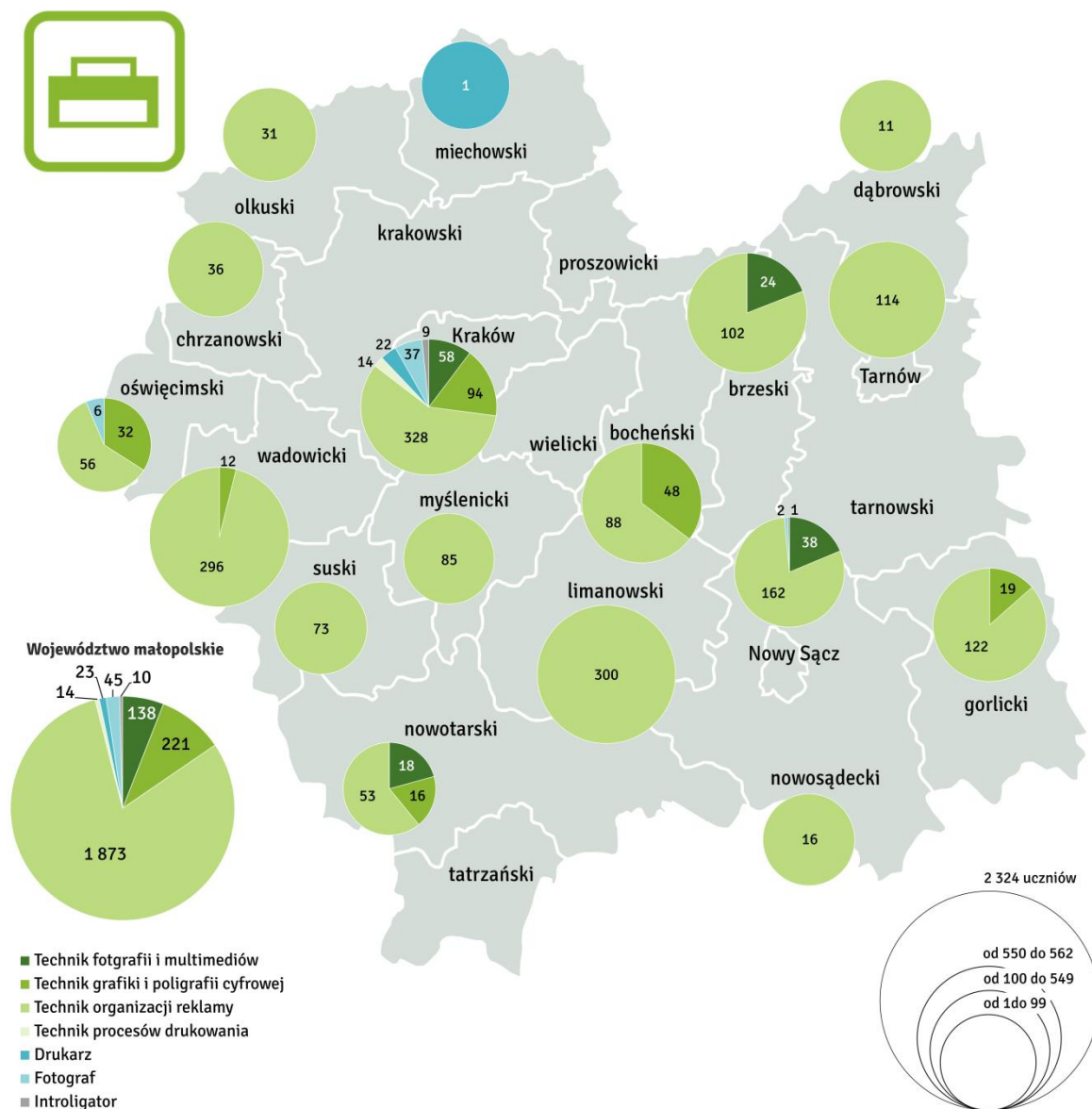
Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) w branży poligraficzno-fotograficznej wyróżnił 8 zawodów. Poniższe zestawienie prezentuje przyporządkowanie zawodów branży poligraficzno-fotograficznej do wybranych dla potrzeb realizacji niniejszego badania działów PKD. Do działu PKD 18 - Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji zaliczono 5 zawodów, do działu 58 - Działalność wydawnicza 1 zawód, do PKD 74 - Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 2 zawody.

**Rysunek 2.** Zawody branży poligraficzno-fotograficznej według działów PKD

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej przedstawiono liczbę uczniów pobierających naukę w zawodach branży poligraficzno-fotograficznej w województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018. Łączna liczba uczniów branży poligraficzno-fotograficznej wynosiła 2 324 osoby. Zdecydowanie najczęściej uczniowie wybierali zawód **technik organizacji reklamy** (1 873 osoby). Największa liczba uczniów występowała w Krakowie (328 uczniów), powiecie limanowskim (300 uczniów) oraz wadowickim (296 uczniów). Następny pod względem popularności był zawód **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** (221 osób). Najwięcej uczniów szkoliło się w tej profesji w Krakowie (94 osoby). Najmniej uczniów pobierało naukę w zawodzie **drukarz** (22 osoby z Krakowa oraz 1 z powiatu miechowskiego), **technik procesów drukowania** (14 osób z Krakowa) oraz **introligator** (9 osób z Krakowa oraz 1 z Nowego Sącza). W Krakowie pobierano edukację w 7 zawodach z branży poligraficzno-fotograficznej, w powiatach: bocheńskim, brzeskim, gorlickim, oświęcimskim i wadowickim w 2 zawodach, natomiast w powiatach: chrzanowskim, limanowskim, miechowskim, myślenickim, nowosądeckim olkuskim suskim oraz Tarnowie tylko w 1 (poza powiatem miechowskim, w którym odbywała się nauka tylko w zawodzie **drukarz**, był to zawód **technik organizacji reklamy**). W przypadku zawodu **technik procesów introligatorskich** w analizowanym okresie nie odbywało się kształcenie uczniów w województwie małopolskim.

**Mapa 2.** Liczba uczniów w zawodach branży poligraficzno-fotograficznej w poszczególnych powiatach w roku szkolnym 2017/2018

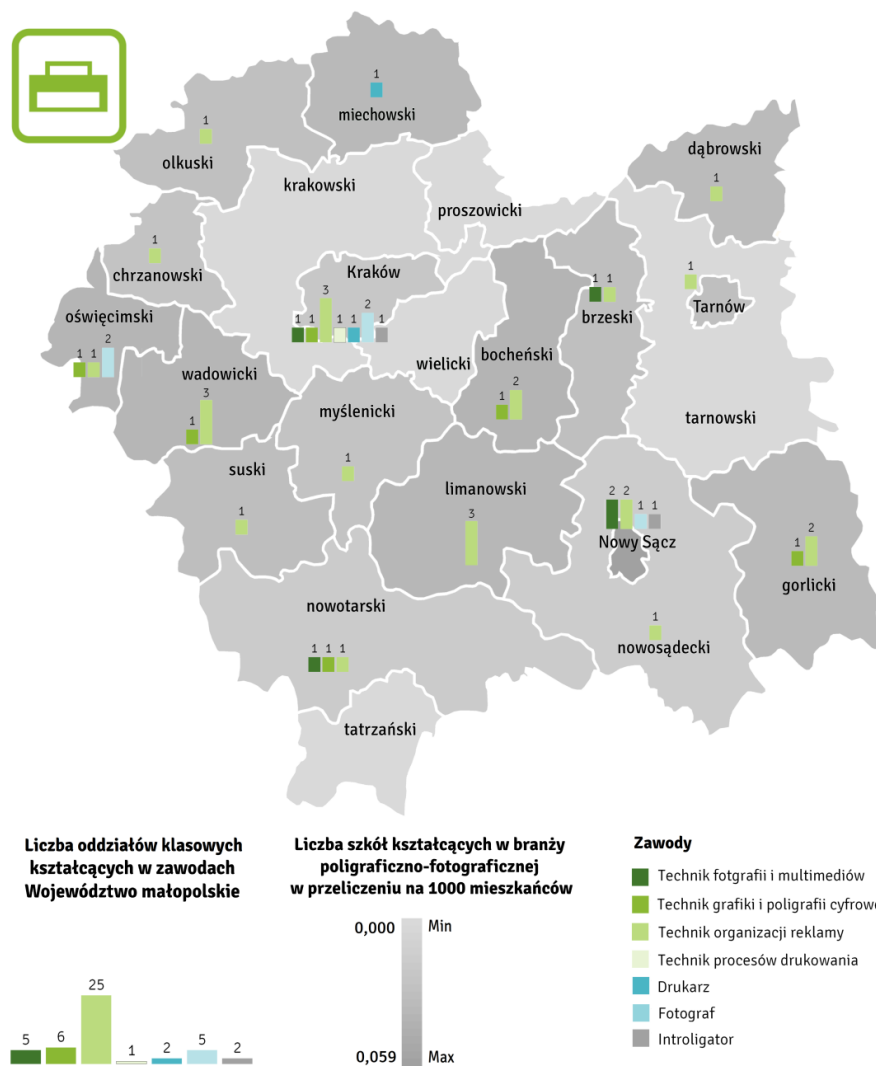


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SIO

Na mapie zaprezentowano liczbę szkół w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w branży poligraficzno-fotograficznej w województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018. Największa liczba oddziałów w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców znajdowała się w mieście Nowy Sącz (0,059), a najmniejsza w powiecie nowosądeckim (0,005) i nowotarskim (0,005). W powiatach: krakowskim, proszowickim, tarnowskim, wielickim, oraz tatrzańskim nie było szkół kształcących w zawodach omawianej branży. W omawianej branży najwięcej szkół kształciło w zawodzie **technik organizacji reklamy** (25 szkół) z czego najwięcej tj. po 3 szkoły znajdowały się w powiecie limanowskim oraz wadowickim, a także w mieście Kraków. Edukacja w zawodzie **technik fotografii i multimediiów** odbywała się w 2 szkołach w Nowym Sączu oraz w powiecie brzeskim i nowotarskim oraz Krakowie gdzie zaobserwowano po 1 szkole, która kształciła w wymienionym zawodzie. W przypadku zawodu **fotograf** odnotowuje się po 2 szkoły w Krakowie i powiecie oświęcimskim oraz 1 szkołę w Nowym Sączu. W zawodzie **drukarz** edukacja odbywała się w 1 szkole w Krakowie oraz w 1 szkole w powiecie mie-

chowskim. Nauka w zawodzie **technik procesów drukowania** odbywała się tylko w 1 szkole, zlokalizowanej w Krakowie. Należy nadmienić, że tylko w stolicy regionu kształcono we wszystkich wyróżnionych zawodach branży poligraficzno-fotograficznej, poza zawodem **drukarza**, którego kształcenie odbywało się w powiecie miechowskim. Tylko w 1 zawodzie omawianej branży nauka odbywała się w powiatach: chrzanowskim, dąbrowskim, limanowskim, miechowskim, myślenickim, nowosądeckim, olkuskim, suskim oraz Tarnowie<sup>6</sup>.

**Mapa 3.** Liczba oddziałów klasowych kształcących w zawodach branży poligraficzno-fotograficznej w 2017 roku w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SIO

Rozporządzenie z dnia 1 września 2017 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego spowodowało zmianę nazewnictwa następujących zawodów:

⇒ zawód technik cyfrowych procesów graficznych (symbol cyfrowy 311911) na **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** (symbol cyfrowy 311943),

<sup>6</sup> Kilku zawodów jednocześnie można nauczać w tych samych technikach, szkołach branżowych, zespołach szkół, CKZ. Zatem nie powinno się sumować liczby szkół wskazanych w opisie.

⇒ zawód fototechnik (symbol cyfrowy 343104) na **technik fotografii i multimediiów** (symbol cyfrowy 343105).

## Centra Kompetencji Zawodowych

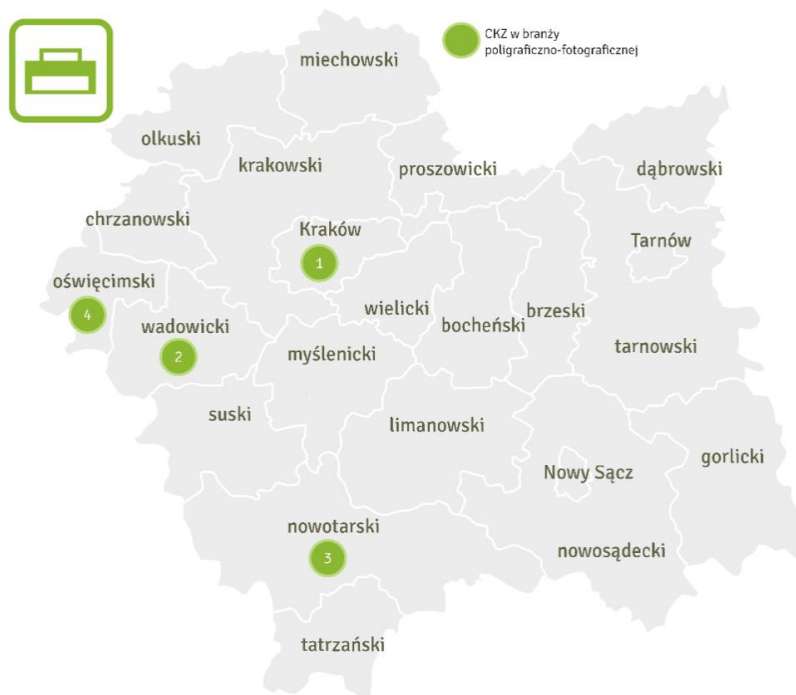
W województwie małopolskim utworzono następujące CKZ<sup>7</sup>, w których można się kształcić w poszczególnych zawodach branży poligraficzno-fotograficznej:

1. CKZ w Gminie Miejskiej Kraków, które składa się z Zespołu Szkół Ekonomicznych Nr 2 oraz Zespołu Szkół Poligraficzno-Medialnych im. Z. Klemensiewicza w Krakowie, umożliwiającego kształcenie w zawodach: **technik grafiki i poligrafii cyfrowej, technik organizacji reklamy, technik fotografii i multimediiów, technik procesów drukowania, technik procesów introligatorskich, fotograf, drukarz, introligator.**
2. Andrychowskie Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (powiat wadowicki) – składającego się z Technikum Nr 1 im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Andrychowie oraz Branżowej Szkoły I Stopnia Nr 1 im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Andrychowie, kształci w zawodzie **technik organizacji reklamy.**
3. CKZ w Powiecie Nowotarskim składającego się z Zespołu Szkół nr 1 im. Władysława Orkana w Nowym Targu, oferującego kształcenie na kierunku: **technik grafiki i poligrafii cyfrowej, technik organizacji reklamy, technik fotografii i multimediiów.**
4. CKZ Powiatu Oświęcimskiego na bazie Powiatowego Zespołu Nr 2 Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego i Technicznych w Oświęcimiu, Powiatowego Centrum Kształcenia Technicznego i Branżowego w Oświęcimiu, Powiatowego Zespołu Nr 6 Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Brzeszczach, które kształcą w zawodzie: **technik grafiki i poligrafii cyfrowej.**

---

<sup>7</sup> Umożliwiają uzyskanie lub uzupełnienie kwalifikacji zawodowych w danym zawodzie. Na kwalifikacyjnych kursach zawodowych osoby dorosłe będą mogły uzyskać bezpłatnie kwalifikacje zawodowe i dyplom technika w danym zawodzie.

**Mapa 4.** Centra Kompetencji Zawodowych w branży poligraficzno-fotograficznej w województwie małopolskim (numery na mapie odpowiadają numerom CKZ wyróżnionych powyżej)



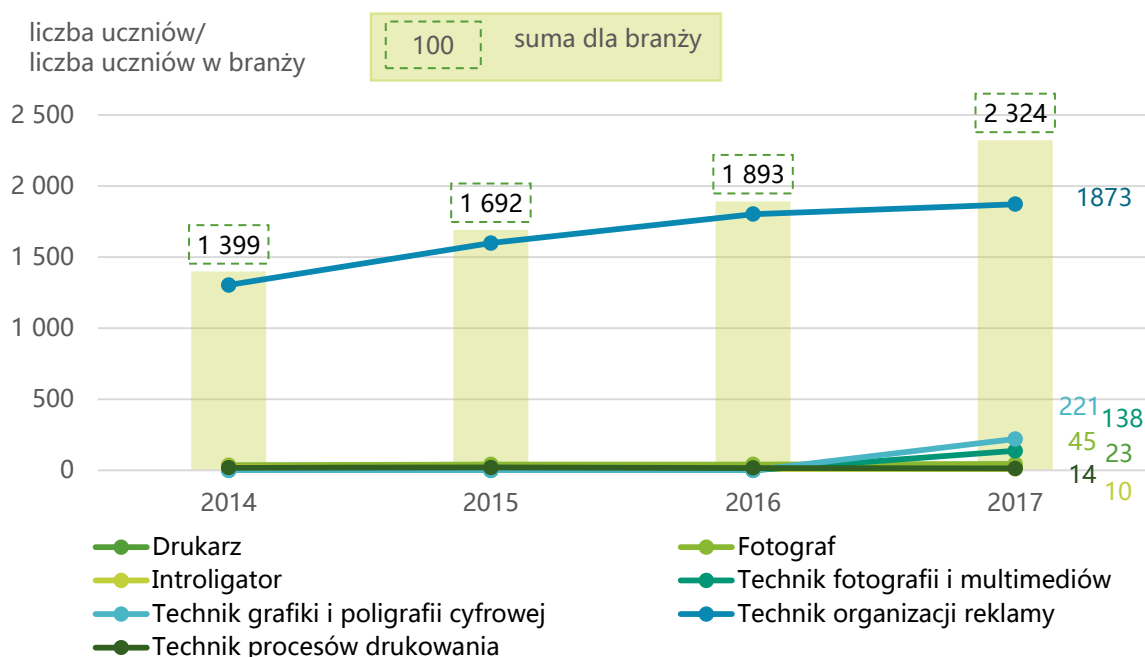
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMWM

## Zawody

### Kształcenie w zawodach branży poligraficzno-fotograficznej

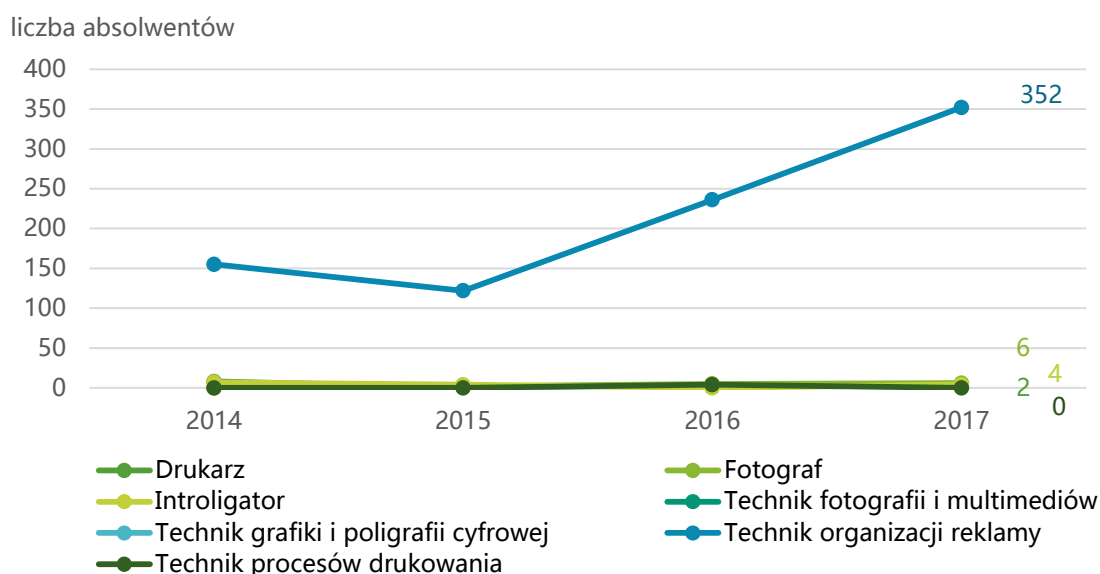
Liczba uczniów kształcących się w branży poligraficzno-fotograficznej na przestrzeni analizowanych lat wzrosła. Obserwacja dynamiki zmian liczby uczniów w zawodach branży poligraficzno-fotograficznej w okresie 2014 – 2017 wskazuje na wzrost zainteresowania kształceniem w tej branży. Wynika z zapotrzebowania rynku na usługi związane głównie z marketingiem i reklamą towarów i usług. Wzrost odnotowano w zawodzie **drukarza** (przyrost o 77% w stosunku do 2014 roku), **technika organizacji reklamy** (przyrost o 44%), **fotografa** (przyrost o 25%). Zmniejszeniu uległa liczba uczniów pobierających naukę w zawodzie **introligatora** (spadek o 62% w ciągu 4 badanych lat), **technika procesów drukowania** (spadek o 30%). Żadna osoba w analizowanych latach nie kształciła się w zawodzie **technika procesów introligatorskich**. W przypadku zawodu **technik fotografii i multimediiów** w latach 2014-2016 nie odnotowano uczniów kształcących się w tej profesji. Wynika to z faktu przekształcenia tego zawodu z profesji fototechnik, w której w tym okresie kształcili się jednak uczniowie. W efekcie w 2017 roku uczniowie w województwie małopolskim kształcili się w następujących zawodach tej branży: **technik organizacji reklamy** (1 873 osoby), **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** (221 osób), **technik fotografii i multimediiów** (138 osób), **fotograf** (45 osób), **drukarz** (23 osoby), **technik procesów drukowania** (14 osób) oraz **introligator** (10 osób).



**Wykres 1.** Liczba uczniów w zawodach branży fotograficzno-poligraficznej w latach 2014 – 2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SIO

W branży poligraficzno-fotograficznej w ciągu 4 lat liczba absolwentów w zawodzie **technik organizacji reklamy** znacząco wzrosła (przyrost o 127% w stosunku do 2014 roku). W pozostałych zawodach z branży liczba osób, które zdały egzaminy zawodowe była niewielka (nie przekroczyła 6 osób w 2017 roku). W 2017 roku odnotowano absolwentów w następujących zawodach: **technik organizacji reklamy** (352 osoby), **fotograf** (6 osób), **introligator** (4 osoby) oraz **drukacz** (2 osoby).

**Wykres 2.** Liczba absolwentów w zawodach branży fotograficzno-poligraficznej w latach 2014 – 2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SIO

Kształcenie w zawodach branży fotograficzno-poligraficznej może odbywać się w 3 typach szkół: w 3-letniej branżowej szkole I stopnia (BS I)<sup>8</sup>, 2-letniej branżowej szkole II stopnia (BS II) i technikum. Ustawodawca dopuszcza zdobycie wykształcenia także poprzez odbycie kwalifikacyjnego kursu zawodowego<sup>9</sup>.

Zawód **drukarza, fotografa** oraz **introligatora** można zdobyć uczęszczając do szkoły branżowej I stopnia. Pozostałe zawody z branży kształcone są zarówno w technikumach jak i szkołach branżowych II stopnia. Najwięcej placówek w roku szkolnym 2017/2018 daje możliwość kształcenia w **zawodzie technik organizacji reklamy** (25 techników). W województwie małopolskim znajduje się 6 techników, specjalizujących się w kształceniu **technika grafiki i poligrafii cyfrowej** oraz 1 technikum szkolące w zawodzie **technik procesów drukowania**. Zawód **fotografa** jest kształcony w 5 szkołach branżowych I stopnia. W 2 szkołach branżowych na terenie województwa małopolskiego kształcą się **drukarze i introligatorzy**<sup>10</sup>.

**Tabela 4.** Szkoły ponadpodstawowe, kształcące w zawodach obszaru fotograficzno-poligraficznego wraz z liczbą placówek kształcących w tych zawodach w roku szkolnym 2017/2018 w województwie małopolskim

NAZWA ZAWODU	TYP SZKOŁY PONADPODSTAWOWEJ W KTÓREJ ODBYWA SIĘ KSZTAŁCENIE W ZAWODZIE WRAZ Z LICZBĄ PLACÓWEK W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W ROKU SZKOLNYM 2017/2018				
	BS I	BS II <sup>11</sup>	TECHNIKUM	SZKOŁA POLICEALNA O OKRESIE NAUCZANIA NIE DŁUŻSZYM NIŻ 2,5 ROKU (LICZBA LAT KSZTAŁCENIA)	KWALIFIKACYJNE KURSY ZAWODOWE
Drukarz	2				X
Fotograf	5				X
Introligator	2				X
Technik fotografii i multimediiów		0	0		X
Technik grafiki i poligrafii cyfrowej			6		X
Technik organizacji reklamy			25		X
Technik procesów drukowania		0	1		X
Technik procesów introligatorskich			0	(2) – 0	X

X – w przypadku kwalifikacyjnych kursów zawodowych (KKZ) wskazano jedynie możliwość zdobycia zawodu w tym trybie kształcenia bez wskazywania liczby placówek oferujących kształcenie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SIO

<sup>8</sup> Do 1 września 2017 roku dotychczasowa 3-letnia zasadnicza szkoła zawodowa

<sup>9</sup> Kwalifikacyjny kurs zawodowy to kurs prowadzony według programu nauczania uwzględniającego podstawę programową kształcenia w zawodach w zakresie jednej kwalifikacji. Minimalna liczba godzin kształcenia na tym kursie jest równa minimalnej liczbie godzin kształcenia zawodowego określonej w podstawie programowej kształcenia w zawodach dla danej kwalifikacji

<sup>10</sup> Kilku zawodów jednocześnie można nauczać w tych samych technikumach, szkołach branżowych, zespołach szkół, CKZ. Zatem nie powinno się sumować liczby szkół wskazanych w opisie.

<sup>11</sup> Kształcenie w BS II rozpocznie się od 1.09.2020 r. (art. 173 ust. 1 p.w.p.o.). BS II jest przeznaczona dla absolwentów BS I – mogą rozpocząć w niej naukę w roku szkolnym bezpośrednio następującym po roku szkolnym, w którym ukończyli BS I (art. 135 ust. 2 pr. ośw.). Tylko w wyjątkowych wypadkach losowych lub zdrowotnych, uniemożliwiających ubieganie się o przyjęcie do I klasy BS II, albo w przypadku, gdy kandydat nie został przyjęty rok wcześniej z powodu braku wolnych miejsc, można przyjąć go rok później (art. 135 ust. 3 pr. ośw.).

Uzyskanie większości zawodów wymaga zdobycia 1 kwalifikacji zawodowej. Edukacja w zawodach takich jak: **technik grafiki i poligrafii cyfrowej, technik procesów drukowania oraz technik procesów introligatorskich** determinowana jest zdobyciem 2 kwalifikacji zawodowych. Opis każdego zawodu w odniesieniu do kwalifikacji zawodowych oraz efektów kształcenia został zaprezentowany w rozdziale kwalifikacje i kompetencje.

**Tabela 5.** Kwalifikacje zawodowe oraz efekty kształcenia w zawodach branży fotograficzno-poligraficznej

KOD ZAWODU	NAZWA ZAWODU	KWALIFIKACJE ZAWODOWE	EFEKTY KSZTAŁCENIA
732201	Drukarz	K1 Realizacja procesów drukowania z form drukowanych	Wykonywanie form drukowych Wykonywanie odbitek z form drukowych
343101	Fotograf	K1 Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu	Organizacja prac fotograficznych Rejestracja obrazu Obróbka i publikacja obrazu
732301	Introligator	K1 Realizacja procesów introligatorskich	Wykonywanie obróbki druków luźnych Wykonywanie opraw
343105	Technik fotografii i multimedialnych	K1 Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu	Organizacja prac fotograficznych Rejestracja obrazu Obróbka i publikacja obrazu
		K2 Realizacja projektów multimedialnych	Przygotowywanie materiałów cyfrowych do wykonania projektów multimedialnych Wykonywanie i publikacja projektów multimedialnych
311943	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	K1 Przygotowywanie oraz wykonywanie prac graficznych i publikacji cyfrowych	Projektowanie materiałów graficznych Opracowanie publikacji Przygotowanie publikacji i prac graficznych do drukowania
		K2 Drukowanie cyfrowe i obróbka druków	Drukowanie cyfrowe i obróbka wydruków Drukowanie 3D i obróbka wydruków
333906	Technik organizacji reklamy	K1 Sprzedaż produktów i usług reklamowych	Przygotowanie oferty produktów i usług reklamowych Prowadzenie sprzedaży produktów i usług reklamowych
		K2 Organizacja i prowadzenie kampanii reklamowej	Tworzenie przekazu reklamowego Projektowanie środków reklamowych Tworzenie planu medialnego
311935	Technik procesów drukowania	K1 Realizacja procesów drukowania z form drukowanych	Wykonywanie form drukowych Wykonywanie odbitek z form drukowych
		K2 Planowanie i kontrola produkcji poligraficznej	Planowanie produkcji poligraficznej Kontrolowanie produkcji poligraficznej
311936	Technik procesów introligatorskich	K1 Realizacja procesów Introligatorskich	Wykonywanie obróbki druków luźnych Wykonywanie opraw
		K2 Planowanie i kontrola produkcji poligraficznej	Planowanie produkcji poligraficznej Kontrolowanie produkcji poligraficznej

Źródło: Opracowanie własne

Absolwenci w branży poligraficzno-fotograficznej wśród głównych zastrzeżeń do przygotowania do zawodu wymieniają przede wszystkim niedostateczną ilość praktyk – wskazało ją 40% fototechników, 55% **techników cyfrowych procesów graficznych**, 47% **techników organizacji reklamy** i **techników poligrafów**. Problematyczny okazał się również brak wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej wskazywany przez 22% **techników organizacji reklamy** i 26% fototechników<sup>12</sup>.

W krajach niemieckojęzycznych kształcenie w zawodach branż odbywa się bardzo podobnie jak w Polsce. Uczniowie w toku kształcenia nabywają zarówno wiedzę teoretyczną oraz umiejętności praktyczne. Wynika to

<sup>12</sup> Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2015 i 2016.

z przyjęcia polskich ram kwalifikacji, będących odpowiednikiem europejskiej ramy (obowiązującej w UE). Wspólna podstawa decyduje o podobieństwie sposobu kształcenia zawodach.

Na uwagę zasługuje jednak fakt, iż w Niemczech zawód **drukarza** na trzecim roku kształcenia zawodowego uczniowie mogą wybrać jedną ze specjalności: druk offsetowy, druk cyfrowy, druk wypukły, wkłęsłodruk. W zawodach drukarskich, analogicznie jak w innych zawodach rzemieślniczych, absolwent szkoły zawodowej otrzymuje certyfikat czeladnika, a w toku dalszego kształcenia może odbyć kształcenie w obszarze technika mediów drukowanych czy technologii medialnej. Technolog technologii drukarskiej jest nowym zawodem od 2011 roku zastępującym tradycyjnego **drukarza**. W Austrii kształcenie jest bardzo podobne do kształcenia w Niemczech, z tą różnicą, że szkoła zasadnicza zawodowa trwa 3,5 roku.

W przypadku zawodu introligatora w Niemczech ma miejsce zróżnicowanie na **introligatora** pracującego w fabryce przy produkcji masowej oraz introligatora opracowującego pojedyncze egzemplarze (*Handwerk- i Industriebuchbinder*). W obu przypadkach ma miejsce innego rodzaju praca z oprawianiem książek, czego uczą się uczniowie w różnych zawodach.

Z kolei jednym z bardziej interesujących zawodów w związku z rewolucją technologiczną w dziedzinie druku w krajach niemieckojęzycznych jest technik ds. druku i mediów. 2-letnie technikum po ukończonej szkole zasadniczej zawodowej kształci wykwalifikowanych specjalistów w zakresie pracy projektowej, najnowszej technologii druku cyfrowego, standaryzowany druk offsetowy, ale również standardy zarządzania.

W branży poligraficzno-fotograficznej w innych krajach występują m.in. następujące zawody, w których w Polsce nie prowadzi się kształcenia:

- ⇒ Drukarz 3D (3D Drucker) – w związku z rozwojem technologii druku 3D coraz większą popularnością cieszyć się zaczęło kształcenie w zakresie drukarza 3D/designera 3D, który nabywa kompetencji obsługi programów graficznych, obsługi technicznej drukarek, opisywanie wydruków. Ich zadaniem jest kreowanie nowej rzeczywistości w grach komputerowych czy drukowanie materiałów wizualnych w medycynie.
- ⇒ Handlowiec – specjalista mediów audiowizualnych (Kaufmann für audiovisuelle Medien/ Kauffrau für audiovisuelle Medien) – znajdują oni zatrudnienie np. przy produkcjach filmowych, zajmują się planowaniem i organizacją wykorzystania materiałów i wyposażenia technicznego, jak np. kamery i mikrofony oraz koordynacją harmonogramu pracy i składu osobowego zespołu. Ponadto zajmują się kwestiami finansowymi produkcji, zajmują się zakupem i zabezpieczeniem licencji, np. w celu sprzedaży utworów muzycznych na CD lub z wykorzystaniem innych możliwości rozpowszechniania. Analizują również koncepcje marketingowe i analizują rynki.
- ⇒ Projektant mediów cyfrowych i drukowanych ze specjalnością doradztwo i planowanie (niem. Mediengestalter Digital und Print Fachrichtung Beratung und Planung/ Mediengestalterin Digital und Print Fachrichtung Beratung und Planung) – projektanci mediów cyfrowych i drukowanych ze specjalnością doradztwo i planowanie zajmują się planowaniem różnorodnych projektów medialnych, takich jak czasopiśma, broszury reklamowe lub strony internetowe. Ustalają potrzeby klientów, wykonują kalkulacje, for-

mułują oferty i zawierają umowy. Udzielają swoim klientom porad na temat możliwości realizacji, np. planowanie personelu, terminów, kosztów i zasobów materiałowych<sup>13</sup>.

## Rynek pracy w zawodach branży poligraficzno-fotograficznej

Analiza danych dotyczących bezrobocia w zawodach branży fotograficzno-poligraficznej w 2017 roku wskazuje na znaczący napływ bezrobotnych posiadających zawód **technik organizacji reklamy** - 241 bezrobotnych. Dla tej grupy osób było skierowanych tylko 6 ofert pracy. Najwięcej ofert pracy kierowanych do osób reprezentujących zawód **introligator** (102), **drukarz** (58). W 2017 roku zmniejszyła się liczba bezrobotnych w zawodach **drukarz** (-57%), **fotograf** (-21%) oraz **introligator** (-27%). Liczba osób nieposiadających pracy w zawodach z branży fotograficzno-poligraficznej w 2017 roku spadła w stosunku do 2015 roku, wyjątkiem jest **technik organizacji reklamy**. Największy spadek bezrobocia odnotowano w zawodzie **drukarza** (-57%). Natomiast największy wzrost bezrobocia od 2015 do 2017 roku odnotowuje się w zawodzie **technik organizacji reklamy** (13%).

**Tabela 6.** Bezrobocie według zawodów branży fotograficzno-poligraficznego w województwie małopolskim w 2017 roku

KOD ZAWODU	NAZWA ZAWODU	NAPLYW BEZROBOTNYCH W CIĄGU ROKU	LICZBA OSÓB ZAREJESTROWANYCH W PUP - STAN NA KONIEC ROKU	NAPLYW OFERT PRACY W CIĄGU ROKU	LICZBA OFERT PRACY ZGŁOSZONYCH DO PUP - STAN NA KONIEC ROKU	ZMIANA LICZBY OSÓB BEZROBOTNYCH 2017/2015
732201	Drukarz	22	10	58	1	-57%
343101	Fotograf	87	59	25	0	-21%
732301	Introligator	52	35	102	7	-27%
343105	Technik fotografii i multimediiów	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
311943	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
333906	Technik organizacji reklamy	241	78	6	0	13%
311935	Technik procesów drukowania	1	0	5	0	brak danych
311936	Technik procesów introligatorskich	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP

Zarobki w badanym obszarze (oprócz **fotografa i technika fotografii i multimediiów**) są niższe od średnich wynagrodzeń ogółem. Jednocześnie osoby reprezentujące te zawody wyróżniają się najwyższymi średnim

<sup>13</sup> Niniejszy podrozdział został opracowany w oparciu o materiały źródłowe znajdujące się na stronach: [www.ausbildung.de](http://www.ausbildung.de); [www.aubi-plus.de](http://www.aubi-plus.de); [www.azubi.de](http://www.azubi.de); [www.ams.at/ausbildung](http://www.ams.at/ausbildung); [www.karriere.at](http://www.karriere.at) [dostęp 25.05.2018].

zarobkami brutto wynoszącymi 4 678 zł oraz najwyższym przyrostem poziomu wynagrodzenia sięgającym 87%. Najniżej wynagradzaną jest profesja **introligatora** (2 653 zł brutto). Natomiast najwyżej wynagradzanym zawodem jest zawód **fotografa** oraz **technika fotografii multimediiów**. Największy spadek wynagrodzenia odnotowuje się w zawodzie **technika organizacji reklamy** (-9%), a największy wzrost wynagrodzenia nastąpił w zawodzie **fotografa i technika fotografii multimediiów** (12%).

**Tabela 7.** Wynagrodzenia w zawodach branży fotograficzno-poligraficznej w latach 2014 i 2016

KOD ZAWODU	NAZWA ZAWODU	GRUPY ELEMENTARNE WG KZIS <sup>14</sup>	ŚREDNIE WYNAGRODZENIE W ZŁ BRUTTO	ZMIANA 2016/2014	ODCHYLENIA OD ŚREDNIEJ WYNAGRODZENIA OGÓLNEGO 2016
732201	Drukarz	Drukarze	3 678	13%	-12%
343101	Fotograf	Fotografowie	4 678	87%	12%
343105	Technik fotografii i multimediiów				
732301	Introligator	Introligatorzy i pokrewni	2 653	-6%	-36%
333906	Technik organizacji reklamy	Pośrednicy usług biznesowych gdzie indziej niesklasyfikowani	3 898	-9%	-7%
311943	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	Technicy nauk fizycznych i technicznych gdzie indziej niesklasyfikowani	4 062	7%	-3%
311935	Technik procesów drukowania				
311936	Technik procesów introligatorskich				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejna tabela przedstawia informacje o analizowanych zawodach w ujęciu klasyfikacji wykorzystywanych w innych projektach do opisu przyszłej sytuacji w zawodach - „Prognozowanie zatrudnienia” oraz „Barometr zawodów”. Dodatkowo na podstawie danych o ofertach pracy w Internecie zaprezentowana została informacja o stanowiskach pracy, które mogą być obsadzone przez osoby, które uzyskały dany zawód.

<sup>14</sup> Średnie wynagrodzenie w Małopolsce w poszczególnych zawodach przedstawione jest dla elementarnych grup zawodów (czterocyfrowy symbol), będących uogólnieniem informacji o zawodach i specjalnościach (sześciocyfrowy kod). Na poziomie zawodów i specjalności - wyróżnione są zawody, w których odbywa się kształcenie w szkolnictwie zawodowym.

**Tabela 8.** Zawody branży poligraficzno-fotograficznej w ujęciu klasyfikacji wykorzystywanych w opracowaniu

KOD ZAWODU	NAZWA ZAWODU	PROGNOZOWANIE ZATRUDNIENIA WG DUŻYCH GRUP ZAWODÓW WG KZiS <sup>15</sup>	BAROMETR ZAWODÓW	STANOWISKO PRACY
732201	Drukarz	73- Rzemieślnicy i robotnicy poligraficzni	pracownicy poligraficzni	drukarz pracownik poligraficzny pracownik drukarni drukarz fleksograficzny drukarz offsetowy maszynista offsetowy operator maszyn poligraficznych technolog DTP
343101	Fotograf	34- Średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewne	fotografowie	grafik komputerowy fotograf produktowy fotograf studyjny
732301	Introligator	73- Rzemieślnicy i robotnicy poligraficzni	pracownicy poligraficzni	introligator pracownik obsługi urządzeń do obróbki arkuszy pracownik obsługi linii potokowych stosowanych w produkcji poligraficznej
343105	Technik fotografii i multimedii	34- Średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewne	Graficy i technicy multimedii	grafik komputerowy technik grafik
311943	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	31- Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	pracownicy poligraficzni	technolog – poligraf pracownik obsługi urządzeń cyfrowych pracownik drukarni cyfrowej technik poligrafii technik grafik
333906	Technik organizacji reklamy	33- Średni personel do spraw biznesu i administracji	specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży	młodszy Specjalista ds. Marketingu asystentka działu marketingu specjalista marketingu z umiejętnościami grafika
311935	Technik procesów drukowania	31- Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	pracownicy poligraficzni	introligator pracownik introligatorski introligator przemysłowy /technolog mediów technolog DTP
311936	Technik procesów introligatorskich	31- Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	pracownicy poligraficzni	pracownik poligraficzny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z barometr Zawodów.pl, <http://np.prognozowaniezatrudnienia.pln> oraz danych o ofertach pracy





Z indywidualnych wywiadów pogłębionych wynika również, iż według badanych kluczowe stanowiska, bez których branża nie mogłaby istnieć, to: introligator, drukarz, technik grafik, pomocnik drukarza, grafik komputerowy, technik poligrafii, specjalista od druku, technolog DTP oraz drukarz offsetowy<sup>16</sup>.

<sup>15</sup> Dane określone na podstawie dużych grup zawodów (dwucyfrowy symbol) wg KZiS, gdy nie były dostępne dane na poziomie dużych grup zawodów wykorzystano wielkie grupy zawodów (jednocyfrowy symbol) wg KziS. Jest to grupa duża wg klasyfikacji zawodów.

<sup>16</sup> Opracowano na podstawie badań jakościowych IDI.

**Tabela 9.** Metoda interpretacji danych




Do analizy danych prognozowanego zatrudnienia przyjęto oznaczenia zawarte w tabeli 9. Procentowy wzrost w prognozie zatrudnienia podzielono na 5 klas, którym przyporządkowano skalę zmian (odpowiednio: duży wzrost, wzrost, brak zmian, spadek, duży spadek) oraz oznaczenie.

ZMIANA %	SKALA ZMIAN	OZNACZENIE
>15	duży wzrost	
od 3 do 15	wzrost	
od -3 do 3	brak zmian	
od -15 do -3	spadek	
<-15	duży spadek	

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z prognozą zatrudnienia do 2022 roku, w dwóch z badanych grup zawodowych nastąpi spadek zapotrzebowania na pracowników. Spadek zatrudnienia na poziomie ponad 13% przewidywany jest w grupie zawodowej 33 - Średni personel do spraw biznesu i administracji (**technik organizacji reklamy**) oraz grupy 34 - Średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewny (**fotograf, technik fotografii i multimediiów, technik fotografii i multimediiów**). Duży spadek zatrudnienia prognozuje się w grupie 31 - Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych (-21%), do której należą zawody takie jak **technik grafiki i poligrafii cyfrowej, technik procesów drukowania i technik procesów introligatorskich**. Brak zmian w poziomie zatrudnienia jest prognozowany dla grupy zawodowej 73 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (-2%), do której należą zawody takie jak **drukarz i introligator**<sup>17</sup>.

**Tabela 10.** Prognoza zatrudnienia do 2022 roku według grup zawodowych

PROGNOZA ZATRUDNIENIA WG DUŻYCH GRUP ZAWODÓW WG KZIS <sup>18</sup>	NAZWA ZAWODU	2013	2022	2022	SKALA ZMIAN
		TYS. OSÓB	TYS. OSÓB	2013 = 100	
31- Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	31,39	24,83	-79%	
	Technik procesów drukowania				
	Technik procesów introligatorskich				
33-Średni personel do spraw biznesu i administracji	Technik organizacji reklamy	62,27	53,86	-86%	
34- Średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewny	Fotograf	126,89	109,68	-86%	
	Technik fotografii i multimediiów				
	Technik fotografii i multimediiów				
73-Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	Drukarz	214,99	211,7	-2%	
	Introligator				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://np.prognozowaniezatrudnienia.pl>

<sup>17</sup> <http://np.prognozowaniezatrudnienia.pl>, dostęp: 8.05.2018.

<sup>18</sup> Prognoza w poszczególnych zawodach przedstawiona jest dla dużych grup zawodów (czterocyfrowy symbol).



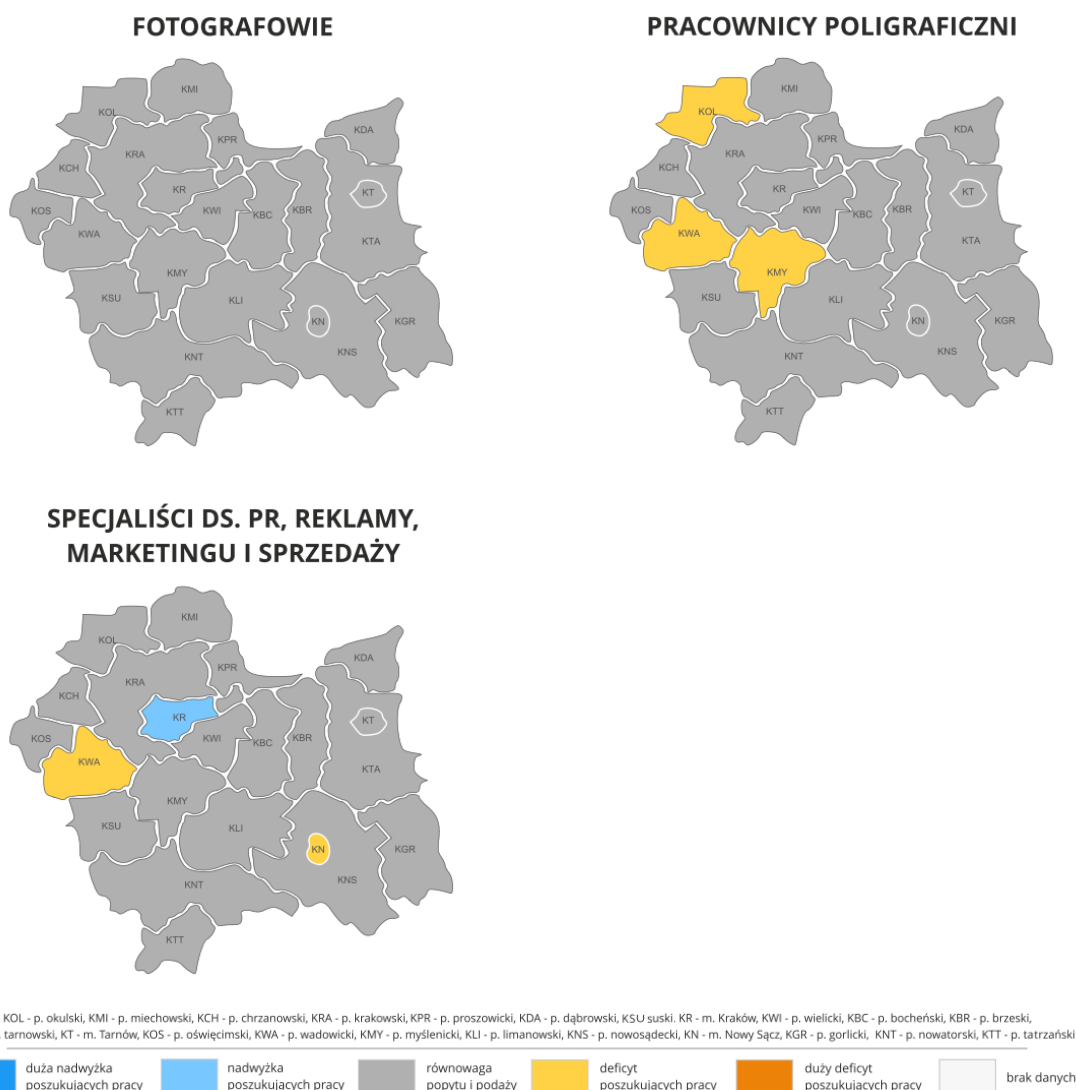
Badanie „Barometr zawodów” prognozujące zapotrzebowanie na zawody w 2018 roku w skali całego województwa wskazuje, iż deficyt osób poszukujących pracy wystąpi w grupie pracowników poligraficznych (powiat wadowicki, myślenicki, olkuski) oraz specjalistów ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży (powiat wadowicki i Nowy Sącz).

Prognozowana nadwyżka osób poszukujących pracy dotyczy grupy specjalistów ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży. W branży poligraficzno-fotograficznej do tej grupy zawodów zalicza się profesję **technika organizacji reklamy**. Nadwyżka ta wystąpi w Krakowie.

**Mapa 5.** Prognoza zapotrzebowania na pracowników w województwie małopolskim w 2018 roku

### Prognoza na 2018, województwo małopolskie

Relacja między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców



Źródło: <https://barometrzwodow.pl/>

Analizując deklaracje respondentów w kontekście obecnego i przyszłego zapotrzebowania na zawody w branży poligraficzno-fotograficznej wywnioskowano, iż obecnie największe zapotrzebowanie na małopolskim rynku pracy dotyczy zawodu **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** (38% wskazań). Dane te przedstawili pracodawcy

prognozujący zatrudnienie w perspektywie kolejnych 5. lat. Nieco mniejsze zapotrzebowanie badani deklaruwali dla zawodów **fotograf** (34%), **technik organizacji reklamy** (33%) i **drukarz** (32%). Natomiast najmniejsze zapotrzebowanie dotyczy zawodów **technik procesów drukowania** (17%) oraz **technik procesów introligatorskich** (15%). Należy dodać, iż w opinii respondentów zapotrzebowanie na większość zawodów z branży będzie się zmniejszać, aczkolwiek zapotrzebowanie na pracowników w zawodzie **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** za 5 lat nadal będzie najwyższe (28%). Wysokie zapotrzebowanie będzie także dotyczyło zawodów **fotograf** (19%), **technik organizacji reklamy** (19%) oraz **drukarz** (17%).

**Tabela 11.** Zapotrzebowanie na zawody w opinii pracodawców<sup>19</sup>

Zawody	Obecnie	Za 5 lat
Drukarz	32%	17%
Fotograf	34%	19%
Introligator	25%	15%
Technik fotografii i multimediiów	25%	15%
Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	38%	28%
Technik organizacji reklamy	33%	19%
Technik procesów drukowania	17%	6%
Technik procesów introligatorskich	15%	7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ilościowego

W branży poligraficzno-fotograficznej występuje 1 zawód, w którym obecnie uczniowie się nie kształcą, natomiast jest na niego zapotrzebowanie, a mianowicie **technik procesów introligatorskich**. Spośród badanych przedstawicieli branży 15% deklaruje potrzebę zatrudnienia takiego pracownika obecnie, a 7% przewiduje taką konieczność za 5 lat. Badani nie wskazali jednak dodatkowych zawodów, które należałoby kształcić na poziomie zawodowym.

## Bilans zawodów

Zawód **drukarz** związany jest nieodłącznie z działalnością klasyfikowaną jako poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (dział 18 PKD). Firmy działające w tym obszarze występują w całym województwie, lecz szczególną ich koncentrację dostrzec można w Krakowie. Znajduje to odzwierciedlenie w kształceniu w tym zawodzie – 1 z 2 szkół oferujących naukę w tej profesji zlokalizowana jest właśnie w stolicy Małopolski. Mała liczba placówek oferujących taki kierunek kształcenia świadczy o niewielkim zainteresowaniu tym zawodem ze strony uczniów. Uczniowie mogą zniechęcać się do kształcenia w zawodzie **drukarz**, m.in. ze względu na średni poziom wynagrodzenia w tym zawodzie, który wypada nisko na tle pozostałych analizowanych profesji. Zachętę mogą stanowić możliwości, jakie absolwenci mają po ukończeniu kształcenia w tym kierunku – mogą podjąć pracę na licznych stanowiskach, w tym m.in. drukarz, pracownik poligraficzny, pracownik drukarni, drukarz fleksograficzny, drukarz offsetowy, maszynista offsetowy, operator maszyn poligraficznych bądź technolog DTP. Co więcej, według „Barometru zawodów” w 3 powiatach występuje deficyt osób poszukujących pracy w tym zawodzie. Stanowi to potwierdzenie deklaracji pracodawców, którzy zgłaszają wysokie zapotrzebowanie na **drukarzy**.

<sup>19</sup> Wartości w tabeli oznaczają odsetek wskazań respondentów dotyczący zapotrzebowania na poszczególne zawody.

**Fotograf** zatrudniany jest w przedsiębiorstwach, których aktywność klasyfikowana jest jako pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (dział 74 PKD). Firmy o takim obszarze działalności znajdują się na terenie całego województwa, aczkolwiek większość z nich znajduje się w Krakowie. Taka lokalizacja firm znajduje odzwierciedlenie w kształceniu – 2 z 5 szkół oferujących naukę w tym zawodzie również znajduje się w stolicy województwa. Osoby, które ukończą kształcenie w tym kierunku mogą podjąć pracę na takich stanowiskach jak m.in. fotograf produktowy bądź fotograf studyjny. Co istotne, **fotograf** jest najwyższym wynagradzanym zawodem na tle pozostałych analizowanych zawodów z branży. W ostatnich latach odnotowano znaczny przyrost średniego wynagrodzenia w przypadku tej profesji. Korzystna okazała się być również zmiana liczby osób bezrobotnych w stosunku do 2015 roku. Regionalni pracodawcy działający w branży zgłaszają duże zapotrzebowanie na ten zawód.

Osoby posiadające zawód **introligator** mogą podjąć pracę w przedsiębiorstwach, które zajmują się poligrafią i reprodukcją zapisanych nośników informacji (dział 18 PKD). Większość firm prowadzących działalność w tym obszarze zlokalizowanych jest w Krakowie. To z kolei znajduje swoje odzwierciedlenie w kształceniu, gdyż 1 z 2 szkół oferujących naukę w tym kierunku w Małopolsce znajduje się właśnie w stolicy regionu. Kształcenie w tym zawodzie nie cieszy się jednak dużym zainteresowaniem wśród uczniów. Pod względem liczby osób pobierających naukę w tym kierunku, zawód **introligator** plasuje się na ostatnim miejscu wśród analizowanych zawodów z tej branży. Do kształcenia w tym kierunku uczniów mogą zniechęcać średnie zarobki pracowników w tej profesji, ponieważ są najniższe na tle pozostałych zawodów. Co więcej, w ostatnich latach odnotowano ich spadek. Pracodawcy zgłaszają jednak zapotrzebowanie na **introligatorów**, czego potwierdzeniem jest „Barometr zawodów”, według którego w powiatach wadowickim, myślenickim i olkuskim występuje deficyt osób poszukujących pracy w tym zawodzie. Potwierdzają to również dane statystyczne, które wskazują na spadek liczby osób bezrobotnych posiadających ten zawód.

Zawód **technik fotografii i multimediiów** występuje w firmach, które klasyfikowane są do działu 74 PKD – Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Takie przedsiębiorstwa rozmieszczone są w całym województwie, aczkolwiek największe ich nagromadzenie zauważa się w Krakowie. Szkoły kształcące uczniów w tym zawodzie znajdują się w Nowym Sączu (2), Krakowie (1) oraz powiecie brzeskim (1) i tarnowskim (1). Pierwsi uczniowie kształcący się w tym zawodzie pojawili się dopiero w 2017 roku, ponieważ wcześniej profesja ta funkcjonowała pod nazwą fototechnik. Absolwenci zawodu funkcjonującego pod nową nazwą pojawią się na rynku pracy dopiero za kilka lat, aczkolwiek pracodawcy zgłaszają już na nich zapotrzebowanie. **Technik fotografii i multimediiów** może objąć stanowiska takie jak m.in. grafik komputerowy lub technik grafik.

Zawód **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** związany jest nieodłącznie z działalnością klasyfikowaną jako poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (dział 18 PKD). Firmy działające w tym obszarze występują w całym województwie, lecz szczególną ich koncentrację dostrzec można w Krakowie. Z kolei kształcenie w tym zawodzie prowadzone jest w 6 powiatach województwa, w tym także w Krakowie. Co istotne, od 2017 roku zawód ten kształcony jest pod nową nazwą – wcześniej funkcjonował jako technik cyfrowych procesów graficznych. Absolwenci zawodu o nowym nazewnictwie dopiero pojawią się na rynku pracy, aczkolwiek pracodawcy już deklarują zapotrzebowanie na ten zawód. Zapotrzebowanie to jest najwyższe w odniesieniu do pozostałych profesji. **Technik grafiki i poligrafii cyfrowej** może pracować na takich stanowiskach jak m.in. technolog-poligraf, pracownik obsługi urządzeń cyfrowych, pracownik drukarni cyfrowej, technik poligrafii bądź technik grafik.

Kształcenie w zawodzie **technik organizacji reklamy** od lat cieszy się największym zainteresowaniem wśród uczniów. Osoby posiadające ten zawód mogą ubiegać się o zatrudnienie w firmach prowadzących działalność

wydawniczą (dział 58 PKD). We wszystkich powiatach występują przedsiębiorstwa o takim profilu działalności, aczkolwiek większość z nich zlokalizowana jest w Krakowie. W stolicy Małopolski, jak również w powiecie limanowskim i wadowickim, koncentruje się kształcenie w tym zawodzie (po 3 szkoły). Pracodawcy wciąż zgłaszają relatywnie duże zapotrzebowanie **na techników organizacji reklamy**, jednakże prognozy dotyczące tego zawodu nie są zbyt optymistyczne wskazując na spadek w najbliższych latach. Z kolei „Barometr zawodów” informuje o nadwyżce osób poszukujących pracy w tej profesji w Krakowie. W ostatnich latach odnotowano niekorzystną zmianę liczby osób bezrobotnych oraz spadek średniego wynagrodzenia w zawodzie **technik organizacji reklamy**.

**Technik procesów drukowania** funkcjonuje w firmach, które zajmują się poligrafią i reprodukcją zapisanych nośników informacji (dział 18 PKD). Takie przedsiębiorstwa zlokalizowane są w całym województwie, przy czym większość z nich mieści się w Krakowie. Znajduje to odzwierciedlenie w kształceniu, gdyż jedyna szkoła prowadząca naukę w tym zawodzie znajduje się właśnie w stolicy Małopolski. Ukończenie kształcenia w zawodzie **technik procesów drukowania** umożliwia podjęcie pracy na takich stanowiskach jak np. introligator, pracownik introligatorski, introligator przemysłowy, technolog mediów lub technolog DTP. Pracodawcy zgłaszają jednak niewielkie zapotrzebowanie na ten zawód. Potwierdzeniem ich deklaracji jest prognoza zatrudnienia, wskazująca na jego znaczny spadek w kolejnych latach, wobec czego zmniejszeniu ulegnie także zapotrzebowanie.

Zawód **technik procesów introligatorskich** funkcjonuje w przedsiębiorstwach, które działają w obszarze poligrafii i reprodukcji zapisanych nośników informacji (dział 18 PKD). W Małopolsce występują firmy prowadzące taką działalność, zgłaszane jest także niewielkie zapotrzebowanie na osoby posiadające ten zawód. Jednakże żadna placówka nie kształci uczniów w tym kierunku. Wynika to z faktu, iż uczniowie nie są zainteresowani kształceniem w tym zawodzie – preferują bardziej ogólne kierunki.

## Kompetencje zawodowe i kwalifikacje

### Drukarz

#### Kształcenie

Zawód **drukarz** obejmuje 1 kwalifikację zawodową: „Realizacja procesów drukowania z form drukowych” (**Tabela 5**)<sup>20</sup>. Właściwe dla tej kwalifikacji efekty kształcenia to wykonywanie form drukowych oraz wykonywanie odbitek z form drukowych. Wykonywanie form drukowych obejmuje m.in. obsługę maszyn i urządzeń do wykonywania form drukowych, dobieranie metod kontroli i oceny jakości form drukowych oraz prowadzenie bieżącej kontroli i oceny jakości wykonania form drukowych. Natomiast na wykonywanie odbitek z form drukowych składa się m.in. przygotowywanie podstawowych i pomocniczych materiałów oraz maszyn do drukowania, a także obsługa maszyn do drukowania z form<sup>21</sup>.

<sup>20</sup> [https://cke.gov.pl/images/\\_EGZAMIN\\_ZAWODOWY/informatory/formula\\_2017/732201.pdf](https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_ZAWODOWY/informatory/formula_2017/732201.pdf), [dostęp: 25.05.2018].

<sup>21</sup> Ibidem.

Po zdobyciu kwalifikacji „Realizacja procesów drukowania z form drukowych”, drukarz może także uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie technik procesów drukowania, jeśli uzyska wykształcenie średnie i dodatkowo potwierdzi kwalifikację „Planowanie i kontrola produkcji poligraficznej”<sup>22</sup>.

Absolwent po ukończeniu kształcenia w zawodzie **drukarz** powinien być gotowy do wykonywania takich jak: sporządzanie form drukowych, przygotowywanie materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania oraz drukowania nakładu z form drukowych.<sup>23</sup>

### Rynek pracy

Osoba, która uzyskała tytuł **drukarza** może ubiegać się o pracę m.in. na stanowisku drukarz/pomocnik drukarza, pracownik produkcji lub asystent fotografa. Analiza ofert pracy wykazała, iż dla pracodawców najcenniejszym atutem **drukarza** jest doświadczenie w pracy, co świadczy o konieczności zadbania o odpowiednie praktyki już na etapie kształcenia. Ważne jest, aby kandydat do pracy bardzo dobrze rozróżniał barwy i dbał o szczegóły podczas wykonywanej pracy. W związku z tym, powinien także cechować się spostrzegawczością i dokładnością. Bardzo często – ze względu na zmianowy lub brygadowy system pracy, w tej profesji konieczna jest także dyspozycyjność. W ofertach pracy pojawiały się także wymogi znajomości druku fleksograficznego oraz obsługi spectrophotometru, a także kreatywność, zdolności manualne oraz umiejętność pracy w zespole<sup>24</sup>.

Na podstawie wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz analizy eksperckiej, wyłoniono 12 najważniejszych kwalifikacji i kompetencji dla zawodu **drukarz**. Wytypowana lista została wykorzystana do badania ilościowego wśród przedsiębiorców, które wykazało, że kluczowymi kompetencjami są w większości kompetencje specjalistyczne. Wśród wskazań pracodawców znalazły się specjalistyczne umiejętności w zakresie przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania, przygotowania oraz drukowania nakładu z form drukowych oraz wykorzystania programów komputerowych wspomagających wykonanie zadań w procesie drukowania. Istotne są także kompetencje ogólnozawodowe, w szczególności umiejętności w zakresie posługiwania się poligraficzną dokumentacją techniczną i technologiczną oraz identyfikowania elementów cyfrowych systemów produkcyjnych w poligrafii.

Eksperti reprezentujący szkoły zawodowe mieli zastrzeżeń odnośnie kluczowych kompetencji wskazanych przez pracodawców. Podkreślali, iż dwie spośród kompetencji (umiejętność identyfikowania elementów cyfrowych systemów produkcyjnych w poligrafii oraz umiejętność wykorzystania części z wymienionych programów komputerowych) nie stanowią kluczowych dla tego zawodu, gdyż **drukarz** obejmuje stanowisko wykonawcze i te kompetencje nie są mu niezbędne w codziennej pracy.

Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych wskazali również, iż oprócz twardych kwalifikacji zawodowych osoby pracujące w zawodzie **drukarz** powinny posiadać kluczowe kompetencje ogólne, takie jak: wiedza o branży i precyzja w wykonywaniu zadań. Wśród kandydatów do pracy w tym zawodzie trudno dostępnymi kompetencjami miękkimi są umiejętności negocjacyjne i zdolności psychofizyczne.

Według pracodawców absolwenci w zawodzie **drukarz** posiadają zestaw kompetencji ogólnych – znajomość przepisów BHP, zdolności psychofizyczne, precyzję w wykonywaniu zadań oraz odpowiedzialność, a także ogólnozawodową umiejętność w zakresie rozróżniania materiałów i produktów. Wszystkie posiadane przez nowo zatrudnionych umiejętności wymagają uzupełnienia, gdyż ich poziom nie spełnia oczekiwań pracodawców

---

<sup>22</sup> Ibidem.

<sup>23</sup> Ibidem.

<sup>24</sup> <https://www.pracuj.pl>, [dostęp: 30.05.2018].

i nie pozwala na prawidłową realizację zadań zawodowych. Co istotne, absolwenci nie posiadają żadnej z kompetencji kluczowych, ani tych, na które za 5 lat wzrośnie zapotrzebowanie.

Umiejętności trudno dostępne obejmują kompetencje ogólnozawodowe takie, jak posługiwanie się poligraficzną dokumentacją techniczną i technologiczną oraz identyfikowanie elementów cyfrowych systemów produkcyjnych w poligrafii, a także specjalistyczne, w tym przygotowanie materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania oraz wykorzystanie programów komputerowych wspomagających wykonanie zadań w procesie drukowania (programy do edycji grafiki wektorowej, rastrowej oraz programy do tworzenia na komputerze materiałów do druku m.in. Photoshop, Corel, DTP, CAD). Na wszystkie te umiejętności wystąpi zwiększone zapotrzebowanie za 5 lat, podobnie jak na znajomość i umiejętność charakteryzowania procesów introligatorskich i wykończeniowych (ogólnozawodowa) i umiejętność przygotowania oraz drukowania nakładuz form drukowych (specjalistyczna). Luki kompetencyjne w tym zakresie wynikają głównie z faktu, iż szkoły często korzystają z przestarzałego sprzętu oraz starszych wersji oprogramowania, gdyż nie mają środków na zakup obecnie stosowanych w przedsiębiorstwach technologii. Wobec tego uczniowie posiadają zaledwie podstawy w tym zakresie, natomiast wszelkie braki mogą uzupełnić już na stanowisku pracy bądź na certyfikowanych kursach i szkoleniach.

Większość kompetencji ujętych w zestawieniu można uzyskać w trakcie kształcenia w szkole, z czego ponad połowa może zostać uzupełniona na stanowisku pracy. Ponadto umiejętność wykorzystania programów komputerowych wspomagających wykonywanie zadań w procesie drukowania może zostać uzupełniona także poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. Badani zadeklarowali, iż kompetencjami, których nie można nabyć w szkole są umiejętności w zakresie: charakteryzowania procesów introligatorskich i wykończeniowych, posługiwanie się poligraficzną dokumentacją techniczną i technologiczną oraz prawidłowego posługiwania się miarami poligraficznymi. W ich opinii, te kompetencje można uzyskać wyłącznie na stanowisku pracy.

Kompetencje niezbędne w zawodzie **drukarz** można pozyskać poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. Celem przykładowego szkolenia jest przekazania uczestnikom wiedzy z zakresu zagadnień związanych z pracą z tekstem od prostego formatowania przez zaawansowany skład publikacji, aż do budowania skomplikowanych „layoutów”<sup>25</sup>.

---

<sup>25</sup> <http://www.kmstudio.com.pl/indesign-szkolenia.html>, [dostęp: 03.06.2018].

**Tabela 12.** Lista najważniejszych kwalifikacji i kompetencji w zawodzie **drukarz** w ujęciu wyników badania ilościowego

Kwalifikacje i kompetencje		Klucz.	Trud.	Za 5 lat.	Abs.	Uzup.
Ogólnozawodowe	znajomość i umiejętność rozróżniania materiałów i produktów poligraficznych				X	SZ
	znajomość i umiejętność charakteryzowania procesów introligatorskich i wykończeniowych			X		PR
	umiejętność posługiwania się poligraficzną dokumentacją techniczną i technologiczną	X	X	X		PR
	umiejętność identyfikowania elementów cyfrowych systemów produkcyjnych w poligrafii	X	X	X		SZ/PR
Specjalistyczne	umiejętność przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania	X	X	X		SZ/PR
	umiejętność przygotowania oraz drukowania nakładu z form drukowych	X		X		SZ/PR
	umiejętność wykorzystania programów komputerowych wspomagających wykonanie zadań w procesie drukowania (programy Photoshop, Corel, DTP, CAD)	X	X	X		SZ/PR/KiS
	umiejętność prawidłowego posługiwania się miarami poligraficznymi					PR
Ogólne	znajomość przepisów BHP				X	SZ/PR
	zdolności psychofizyczne				X	SZ/PR
	precyzja w wykonaniu zadań				X	SZ
	odpowiedzialność				X	SZ

Objaśnienia skrótów: klucz. – kluczowe; trud. – trudno dostępne; za 5 lat. – wzrost zapotrzebowania za 5 lat; abs. – występowanie u absolwentów (nowo zatrudnionych); (w) – kompetencja na wystarczającym poziomie; uzup. – formy uzupełnienia kompetencji; SZ – szkoła; PR – stanowisko pracy; KiS – certyfikowane kursy i szkolenia;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

## Fotograf

### Kształcenie

Zawód **fotografa** obejmuje 1 kwalifikację zawodową: „Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu” (**Tabela 5**). Dla tej kwalifikacji przewiduje się następujące efekty kształcenia: organizacja prac fotograficznych, rejestracja obrazu oraz obróbka i publikacja obrazu. Organizacja prac fotograficznych obejmuje m.in. organizację miejsca na potrzeby planu zdjęciowego, dobieranie sprzętu i materiałów do realizacji prac fotograficznych lub też przestrzeganie zasad techniki świetlnej w realizacji oświetlenia planu zdjęciowego. Natomiast rejestracja obrazu wymaga m.in. posługiwania się sprzętem fotograficznym bądź wykonywania zdjęć plenerowych, studyjnych oraz technicznych. Na obróbkę i publikację obrazu składa się m.in. dokonywanie obróbki obrazu, przygotowanie obrazów do publikacji oraz publikowanie obrazów zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa<sup>26</sup>.

**Fotograf** po zdobyciu kwalifikacji „Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu” może uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie technik fotografii i multimediów, po uprzednim uzyskaniu wykształcenia średniego lub średniego branżowego i dodatkowym potwierdzeniu kwalifikacji „Realizacja projektów multimedialnych”<sup>27</sup>.

<sup>26</sup> [https://cke.gov.pl/images/\\_EGZAMIN\\_ZAWODOWY/informatory/formula\\_2017/343101.pdf](https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_ZAWODOWY/informatory/formula_2017/343101.pdf), [dostęp: 25.05.2018].

<sup>27</sup> Ibidem.

W przypadku zawodu **fotograf**, absolwenci po ukończeniu kształcenia w tym kierunku powinni być gotowi do wykonywania następujących zadań zawodowych: przygotowania planu zdjęciowego, rejestrowania obrazu oraz obróbki i publikowania obrazu<sup>28</sup>.

### Rynek pracy

Osoba, która uzyskała tytuł **fotografa** może ubiegać się o pracę m.in. na stanowisko fotograf, grafik-fotograf, fotograf produktowy lub fotograf studyjny. Ze zgłaszanych ofert pracy wynika, iż pracodawcy najbardziej cenią sobie biegłą znajomość programów graficznych (w szczególności Adobe Photoshop - rozbudowany program graficzny przeznaczony do tworzenia i obróbki grafiki rastrowej oraz Lightroom – program do importowania zdjęć i tworzenia katalogów ze zdjęciami). Atutem kandydatów jest także doświadczenie w branży fotograficznej, w obróbce grafiki oraz ze sprzętem oświetleniowym. Kandydat ubiegający się o pracę na stanowisku **fotograf** powinien posiadać podstawową wiedzę z zakresu przygotowania fotografii do druku lub publikacji. Pożądana jest także bardzo dobra znajomość zasad oświetlenia. **Fotograf** powinien być przede wszystkim kreatywny, samodzielny oraz posiadać zmysł poczucia estetyki. Istotna jest również dbałość o szczegóły. Pracodawcy oczekują od kandydatów również wysokiego poczucia estetyki, staranności i komunikatywności<sup>29</sup>.

Na podstawie wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz analizy eksperckiej, wyłoniono 12 najważniejszych kwalifikacji i kompetencji dla zawodu **fotograf**. Wytypowana lista została wykorzystana do badania ilościowego wśród przedsiębiorców, które wykazało, że kluczowymi kompetencjami są w większości kompetencje ogólnozawodowe. Wśród wskazań pracodawców znalazły się ogólnozawodowe umiejętności w zakresie prawidłowego doboru metod i materiałów do specyfiki rejestrowanego obrazu, rozpoznania właściwych urządzeń do rejestracji, obróbki i publikacji obrazu, prawidłowego wykorzystania sprzętu i oprogramowania wspomagającego wykonywanie zadań oraz właściwego zastosowania modeli barw w wykonywaniu zadań zawodowych. Istotne są także kompetencje specjalistyczne, w szczególności umiejętności z zakresu właściwego przygotowania planu zdjęciowego oraz prawidłowego rejestrowania obrazu.

Ekspert reprezentujący szkoły zawodowe podkreślali, iż w tym zawodzie istotna jest także znajomość przepisów prawa autorskiego oraz umiejętność ich stosowania. Co więcej, programy komputerowe wskazane w zestawieniu powinny być ograniczone tylko do 2 – Photoshop i Lightroom, gdyż **fotograf** w swojej pracy nie wykorzystuje 3 pozostałych (Corel, DTP ani CAD). Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych wskazali również, iż oprócz twardych kwalifikacji zawodowych osoby pracujące w zawodzie **fotograf** powinny posiadać kluczowe kompetencje ogólne takie jak m.in. poczucie estetyki, spostrzegawczość, wiedza o branży i kreatywność.

Zdaniem badanych absolwenci w zawodzie **fotograf** posiadają wszystkie kompetencje ogólnozawodowe. Co więcej, są one na poziomie wystarczającym do wykonywania zadań zawodowych i nie wymagają uzupełnienia.

Pracodawcy uważają, że trudno dostępnymi kompetencjami są: znajomość oraz umiejętność prawidłowego wykorzystania sprzętu i oprogramowania wspomagającego edycję grafiki (Photoshop, Corel, Adobe Lightroom, DTP, CAD) oraz znajomość i właściwe zastosowanie modeli barw w wykonywaniu zadań zawodowych. Luki w obszarze tych umiejętności wynikają głównie z przestarzałego zaplecza do nauki praktycznej zawodu. Pracodawcy wykorzystują najnowsze rozwiązania technologiczne, z kolei uczniowie uczą się profesji korzystając z nieaktualnych wersji oprogramowania. Zaleca się nawiązanie współpracy z pracodawcami w zakresie organi-

<sup>28</sup> Ibidem.

<sup>29</sup> <https://www.pracuj.pl>, [dostęp: 30.05.2018]



zacji zajęć praktycznych w zakładzie pracy. Taka współpraca może również przyjąć formę dofinansowania szkoły, która dzięki wsparciu finansowemu mogłaby wzbogacić bazę o najnowsze rozwiązania technologiczne.

W opinii ekspertów reprezentujących szkoły zawodowe, trudno dostępnymi kompetencjami miękkimi są umiejętności negocjacyjne. W toku kształcenia największą uwagę zwraca się na kwalifikacje zawodowe. Zaleca się jednak doskonalenie kompetencji miękkich, które także są bardzo istotne w pracy zawodowej – warto pracować nad nimi na lekcjach wychowawczych.

Wszystkie kompetencje zaklasyfikowane do badania są oferowane przez szkolnictwo zawodowe, natomiast dwie kompetencje ogólne (znajomość przepisów BHP oraz zdolności manualne) można także uzyskać bądź uzupełnić na stanowisku pracy.

**Tabela 13.** Lista najważniejszych kwalifikacji i kompetencji w zawodzie **fotograf** w ujęciu wyników badania ilościowego

Kwalifikacje i kompetencje		Klucz.	Trud.	Za 5 lat.	Abs.	Uzup.
Ogólnozawodowe	znajomość oraz umiejętność prawidłowego doboru metod i materiałów do specyfiki rejestrowanego obrazu	X			X (w)	SZ
	znajomość oraz umiejętność rozpoznania właściwych urządzeń do rejestracji, obróbki i publikacji obrazu	X		X	X (w)	SZ
	znajomość oraz umiejętność prawidłowego wykorzystania sprzętu i oprogramowania wspomagającego wykonywanie zadań (Photoshop, Corel, Adobe Lightroom, DTP, CAD)	X	X	X	X (w)	SZ
	znajomość oraz właściwe zastosowanie modeli barw w wykonywaniu zadań zawodowych	X	X	X	X (w)	SZ
Specjalistyczne	umiejętność właściwego przygotowania planu zdjęciowego	X		X		SZ
	umiejętność prawidłowego rejestrowania obrazu	X		X		SZ
	umiejętność obróbki i publikowania obrazu			X		SZ
	znajomość i umiejętność charakteryzowania technik zapisu obrazu			X		SZ
Ogólne	znajomość przepisów BHP					SZ/PR
	poczucie estetyki					SZ
	spostrzegawczość					SZ
	zdolności manualne					SZ/PR

Objaśnienia skrótów: klucz. – kluczowe; trud. – trudno dostępne; za 5 lat. – wzrost zapotrzebowania za 5 lat; abs. – występowanie u absolwentów (nowo zatrudnionych); (w) – kompetencja na wystarczającym poziomie; uzup. – formy uzupełnienia kompetencji; SZ – szkoła; PR – stanowisko pracy; KiS – certyfikowane kursy i szkolenia;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

Kompetencje niezbędne w zawodzie **fotograf** można pozyskać poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. W trakcie takiego szkolenia uczestnik poznaje podstawy warsztatu fotograficznego (takie jak sprawna obsługa aparatu czy właściwy dobór parametrów decydujących o poprawnym naświetleniu), uczy się jak budować własną wypowiedź artystyczną, bazującą na urodzie i różnorodności świata, ludzi i przedmiotów<sup>30</sup>.

## Introligator

### Kształcenie

Zawód **introligator** obejmuje 1 kwalifikację zawodową: „Realizacja procesów introligatorskich” (Tabela 5)<sup>31</sup>. Efekty kształcenia właściwe dla tej kwalifikacji to wykonywanie obróbki druków luźnych oraz wykonywanie opraw. Wykonywanie obróbki druków luźnych wiąże się m.in. z dobieraniem metod i technik wykonania dru-

<sup>30</sup> <http://www.akademiafotografii.pl/krakow/praktyczny-kurs-fotografii>, [dostęp: 03.06.2018].

<sup>31</sup> [https://cke.gov.pl/images/\\_EGZAMIN\\_ZAWODOWY/informatory/formula\\_2017/732301.pdf](https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_ZAWODOWY/informatory/formula_2017/732301.pdf), [dostęp: 25.05.2018].

ków luźnych, obsługiwaniem maszyn i urządzeń do wykonywania druków luźnych oraz przygotowaniem druków luźnych do ekspedycji. Natomiast wykonywanie oprav obejmuje m.in. przygotowywanie materiałów do wykonywania oprav, obsługę maszyn i urządzeń do wykonywania oprav oraz prowadzenie bieżącej kontroli procesu wykonywania oprav<sup>32</sup>.

Po zdobyciu kwalifikacji „Realizacja procesów introligatorskich”, w celu uzyskania dyplomu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie technik procesów introligatorskich, **introligator** może uzyskać wykształcenie średnie lub średnie branżowe i dodatkowo potwierdzić kwalifikację „Planowanie i kontrola produkcji poligraficznej”<sup>33</sup>.

Celem kształcenia w zawodzie **introligator** jest przygotowanie uczniów do wykonywania określonych zadań zawodowych, mianowicie do przygotowywania materiałów, maszyn i urządzeń do realizacji procesów introligatorskich, realizowania procesów wykonywania druków luźnych oraz realizowania procesów wykonywania oprav<sup>34</sup>.

### Rynek pracy

Osoba, która uzyskała tytuł **introligatora** może ubiegać się o pracę na stanowisko introligatora i pracownika introligatorskiego lub introligatora/poligrafa. W procesach rekrutacji na stanowiska **introligatora** najczęściej wymagane jest doświadczenie. Oferty pracy zawierały wymóg zarówno ogólnego doświadczenia na podobnym stanowisku w branży poligraficznej, jak i bardziej specjalistycznego w obsłudze maszyn introligatorskich (m.in. gilotyn lub falcerek). Dla pracodawców cenne są także zdolności manualne oraz spostrzegawczość. Bardzo często wskazywano także na takie cechy, jak: dokładność, sumienność i samodzielność<sup>35</sup>.

Na podstawie wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz analizy eksperckiej, wyłoniono 12 najważniejszych kwalifikacji i kompetencji dla zawodu **introligator**. Wytypowana lista została wykorzystana do badania ilościowego wśród przedsiębiorców, które wykazało, że kluczowymi kompetencjami są zarówno kompetencje ogólnozawodowe, jak i specjalistyczne. Wśród wskazań pracodawców znalazły się ogólnozawodowe umiejętności w zakresie posługiwania się dokumentacją techniczną i technologiczną oraz wykorzystania techniki komputerowego wspomaganie wykonywania zadań w pracach introligatorskich, a także specjalistyczne umiejętności z zakresu realizowania procesów wykonywania druków luźnych oraz właściwego przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesów introligatorskich.

Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych wskazali, iż oprócz twardych kwalifikacji zawodowych osoby pracujące w zawodzie **introligator** powinny posiadać kluczowe kompetencje ogólne takie jak m.in. dokładność, wiedza o branży oraz sumienność.

Według pracodawców absolwenci w zawodzie **introligator** posiadają zestaw kompetencji ogólnych (znajomość przepisów BHP, zdolności psychofizyczne, dokładność i rzetelność) oraz specjalistyczną umiejętność w zakresie posługiwania się miarami niezbędnymi w procesie introligatorskim. Żadna z kompetencji, jakie posiadają nowo zatrudnieni pracownicy nie jest na wystarczającym poziomie do prawidłowego wykonywania zadań zawodowych. Kompetencjami i kwalifikacjami, na które przewiduje się większy popyt w przyszłości, są wszystkie specjalistyczne oraz niemal wszystkie ogólnozawodowe.

<sup>32</sup> Ibidem.

<sup>33</sup> Ibidem.

<sup>34</sup> Ibidem.

<sup>35</sup> <https://www.pracuj.pl>, dostęp: [30.05.2018].

Według pracodawców trudno dostępne są 2 kompetencje ogólnozawodowe, tj. umiejętność posługiwania się dokumentacją techniczną i technologiczną niezbędną w procesie introligatorskim, a także znajomość oraz umiejętność wykorzystania techniki komputerowego wspomaganie wykonywania zadań w pracach introligatorskich. Uczniowie nie wnoszą tych kompetencji ze szkoły, częściowo może to wynikać z ich problemów w nauce, a także z nieodpowiedniego zaplecza do nauki praktycznej zawodu. Wobec tego zaleca się dodatkowe, pozalekcyjne zajęcia oraz współpracę z przedsiębiorcami. Taka współpraca mogłaby przybierać różne formy, w tym m.in. delegowanie wykwalifikowanych pracowników do prowadzenia zajęć i aktualizowania wiedzy związanej z najnowszymi rozwiązaniami stosowanymi w branży, a także organizację zajęć praktycznych w pracy.

W opinii ekspertów reprezentujących szkoły zawodowe, trudno dostępnymi kompetencjami ogólnymi są m.in. dokładność, rzetelność oraz wiedza o branży. Szkolnictwo zorientowane jest przede wszystkim na kształcenie twardych kwalifikacji zawodowych, wobec czego często kompetencje miękkie są pomijane w toku kształcenia. Należy jednak je doskonalić, warto rozważyć przeznaczenie lekcji wychowawczych na rozwój tej grupy kompetencji.

Większość kompetencji oferuje szkolnictwo zawodowe. Według badanych wyjątek stanowi jedna spośród kompetencji ogólnych (znajomość przepisów BHP), którą można uzyskać na stanowisku pracy lub poprzez uczestnictwo w kursie bądź szkoleniu.

Kompetencje niezbędne w zawodzie **introligator** można pozyskać poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. Przykładowo w trakcie warsztatów uczestnik nauczy się: własnoręcznie robić notes i futerał do niego, zszywać strony i oprawiać je w twardą oprawę płócienną, łącznie z prostymi kapitałkami i zakładkami<sup>36</sup>.

**Tabela 14.** Lista najważniejszych kwalifikacji i kompetencji w zawodzie **introligator** w ujęciu wyników badania ilościowego

Kwalifikacje i kompetencje		Klucz.	Trud.	Za 5 lat.	Abs.	Uzup.
Ogólnozawodowe	znajomość oraz umiejętność scharakteryzowania kluczowych procesów introligatorskich i wykończeniowych					SZ
	znajomość oraz umiejętność w zakresie rozróżniania maszyn i urządzeń introligatorskich oraz ich głównych podzespołów			X		SZ
	umiejętność posługiwania się dokumentacją techniczną i technologiczną niezbędną w procesie introligatorskim	X	X	X		SZ
	znajomość oraz umiejętność wykorzystania techniki komputerowego wspomaganie wykonywania zadań w pracach introligatorskich	X	X	X		SZ
Specjalistyczne	umiejętność właściwego przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesów introligatorskich	X		X		SZ
	umiejętność realizowania procesów wykonywania druków luźnych	X		X		SZ
	umiejętność realizowania procesów wykonywania opraw			X		SZ
	umiejętność posługiwania się miarami niezbędnymi w procesie introligatorskim			X	X	SZ
Ogólne	znajomość przepisów BHP				X	PR/KiS
	zdolności psychofizyczne				X	Brak danych
	dokładność				X	
	rzetelność				X	

Objaśnienia skrótów: klucz. – kluczowe; trud. – trudno dostępne; za 5 lat. – wzrost zapotrzebowania za 5 lat; abs. – występowanie u absolwentów (nowo zatrudnionych); (w) – kompetencja na wystarczającym poziomie; uzup. – formy uzupełnienia kompetencji; SZ – szkoła; PR – stanowisko pracy; KiS – certyfikowane kursy i szkolenia;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

<sup>36</sup> <http://kaligrafia.edu.pl/kursy-kaligrafii/introligatorstwo.html>, [dostęp: 03.06.2018].

## Technik fotografii i multimediiów

### Kształcenie

Zawód **technika fotografii i multimediiów** obejmuje 2 kwalifikacje zawodowe: „Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu” oraz „Realizacja projektów multimedialnych” (**Tabela 5**)<sup>37</sup>. Efekty kształcenia właściwe dla pierwszej kwalifikacji to organizacja prac fotograficznych, rejestracja obrazu oraz obróbka i publikacja obrazu. Natomiast dla drugiej kwalifikacji zakłada się następujące efekty kształcenia: przygotowywanie materiałów cyfrowych do wykonania projektów multimedialnych, wykonywanie i publikacja projektów multimedialnych<sup>38</sup>.

Kształcenie w zawodzie **technika fotografii i multimediiów** ma na celu przygotowanie uczniów do wykonywania następujących zadań zawodowych: przygotowania planu zdjęciowego, rejestrowania obrazu, obróbki i publikowania obrazu, przygotowania materiałów cyfrowych do wykonywania projektów graficznych oraz wykonywania i publikowania projektów multimedialnych<sup>39</sup>.

Badanie losów absolwentów wykazało, iż główną wadą kształcenia w zawodzie **technika fotografii i multimediiów** jest niewystarczająca ilość zajęć praktycznych. Co więcej, absolwenci wskazywali także na konieczność zmniejszenia liczebności grup uczestniczących w zajęciach technicznych<sup>40</sup>.

### Rynek pracy

Osoba, która uzyskała tytuł **technika fotografii i multimediiów** może ubiegać się o stanowisko pracy jako grafik kreatywny, graphic designer lub technik multimediiów. Analiza ofert pracy wykazała, iż **technik fotografii i multimediiów** powinien przede wszystkim wyróżniać się biegłą znajomością programów graficznych do edycji grafiki rastrowej, wektorowej, trójwymiarowej i animacji (w szczególności: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Adobe Premiere, InDesign lub 3d Max). W związku z tym, ich umiejętność obsługi komputera powinna być równie zaawansowana. Bardzo często wymogiem stawianym kandydatom jest doświadczenie poparte portfolio. Co więcej, **technik fotografii i multimediiów** powinien znać zasady kompozycji i typografii, a także orientować się w najnowszych trendach graficznych. Atutem jest także zainteresowanie nowoczesnymi technologiami w branży. Pracodawcy cenią także umiejętność projektowania oraz przygotowywania materiałów do druku. To wymaga natomiast kreatywności, zmysłu estetycznego i precyzji<sup>41</sup>. Idealny kandydat z wykształceniem **technik fotografii i multimediiów** powinien być zorganizowany oraz ma obowiązek dotrzymywać terminów, być otwarty na pracę z ludźmi i zaangażowany w prowadzone działania. Cennym atutem jest płynna komunikacja w języku angielskim.

Na podstawie wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz analizy eksperckiej, wyłoniono 12 najważniejszych kwalifikacji i kompetencji dla zawodu **technik fotografii i multimediiów**. Wytypowana lista została wykorzystana do badania ilościowego wśród przedsiębiorców, które wykazało, że kluczowymi kompetencjami są w większości kompetencje ogólnozawodowe. Wśród wskazań pracodawców znalazły się ogólnozawodowe umiejętności w zakresie biegłego posługiwania się terminologią w zakresie fotografii i techniki komputerowej, charakteryzowania procesów obróbki materiałów światłoczułych oraz rozpoznawania urządzeń do rejestracji, obróbki i publikacji obrazu. Istotne są również kompetencje specjalistyczne, w szczególności umiejęt-

<sup>37</sup> [https://cke.gov.pl/images/\\_EGZAMIN\\_ZAWODOWY/informatory/formula\\_2017/343104.pdf](https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_ZAWODOWY/informatory/formula_2017/343104.pdf), dostęp: [25.05.2018].

<sup>38</sup> Ibidem.

<sup>39</sup> Ibidem.

<sup>40</sup> Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2015 i 2016.

<sup>41</sup> <https://www.pracuj.pl>, [dostęp: 30.05.2018].

ści w zakresie przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych oraz prawidłowego przygotowania planu zdjęciowego.

Eksperti reprezentujący szkoły zawodowe podkreślali, iż w tym zawodzie istotna jest także znajomość i stosowanie przepisów prawa autorskiego. Osoba pracująca w tym zawodzie powinna wiedzieć, jak wygląda ciąg procesu technologicznego oraz mieć ogólne zorientowanie w branży – wiedzieć np. z kim może współpracować. Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych wskazali również, iż oprócz twardych kwalifikacji zawodowych osoby pracujące w zawodzie **technik fotografii i multimediiów** powinny posiadać kluczowe kompetencje ogólne takie jak m.in. poczucie estetyki, kultura osobista oraz zorientowanie na cele.

W opinii pracodawców absolwenci w zawodzie **technik fotografii i multimediiów** posiadają niemal wszystkie umiejętności ogólne i ogólnozawodowe oraz specjalistyczną – umiejętność w zakresie wykonywania i publikowania projektów multimedialnych. Umiejętność ta, obok umiejętności w zakresie prawidłowego rejestrowania, obróbki oraz publikowania obrazu oraz znajomości przepisów BHP, jest kluczowa w tym zawodzie. Należy zaznaczyć, iż tylko 2 spośród posiadanych przez absolwentów umiejętności jest na wystarczającym poziomie do prawidłowej realizacji zadań zawodowych. Przewiduje się, że za 5 lat zwiększy się zapotrzebowanie na wszystkie kwalifikacje i kompetencje ogólnozawodowe oraz 2 specjalistyczne: umiejętność przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych oraz umiejętność w zakresie prawidłowego rejestrowania, obróbki oraz publikowania obrazu.

Wśród kandydatów do pracy w tym zawodzie trudno dostępnymi kompetencjami ogólnymi są m.in. poczucie estetyki, wiedza o branży i kreatywność. Szkolnictwo zawodowe jest zorientowane przede wszystkim na kształcenie twardych kwalifikacji zawodowych, wobec czego umiejętności miękkie nie są doskonalone w odpowiednim stopniu. Zaleca się, aby pracować nad kompetencjami miękkimi podczas lekcji wychowawczych. Lukę kompetencyjną w zakresie znajomości branży można uzupełnić poprzez tworzenie w szkole dyskusyjnych kół branżowych, na których uczniowie mogliby dzielić się wiedzą dotyczącą nowych rozwiązań technologicznych i trendów panujących w branży. Warto także rozważyć aktualizowanie wiedzy nauczycieli dotyczącej nowości w branży, którzy następnie przekazaliby ją uczniom na lekcjach.

Wszystkie kompetencje w tym zawodzie są oferowane przez szkolnictwo zawodowe, z czego niemalże połowa może zostać uzupełniona także na stanowisku pracy (umiejętność właściwego dobierania metod i materiałów do specyfiki rejestrowanego obrazu, znajomość przepisów BHP, poczucie estetyki, spostrzegawczość i dokładność). Kompetencją uniwersalną pod względem możliwości jej nabycia jest znajomość przepisów BHP, gdyż można ją uzyskać zarówno w szkole i pracy, jak i na certyfikowanych kursach i szkoleniach.

Kompetencje niezbędne w zawodzie **technik fotografii i multimediiów** można pozyskać poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. Celem szkolenia jest nabycie przez uczestników wiedzy i praktycznych umiejętności obsługi programów graficznych Photoshop/Illustrator. Uczestnicy zapoznają się z narzędziami programu, zdobędą informacje na temat grafiki, eksportowaniu jej oraz zapisaniu w różnych rozszerzeniach. Szkolenie obejmuje również zakres stosowania grafiki komputerowej w tworzeniu stron internetowych. Na zajęciach będzie także planowanie koncepcji grafiki i zamieszczonego w niej tekstu, aspekty decydujące o pozytywnym odbiorze grafiki w kontekście sprzedaży internetowej oraz podstawowe kształty wektorowe. Uczestnik, który ukończy szkolenie będzie posiadał uporządkowaną wiedzę z podstawy grafiki komputerowej,



przedstawiana standardów obowiązujących na stronach internetowych, psychologii odbioru materiałów wizualnych. Przekazana wiedza pozwoli na tworzenie podstawowych grafik wykorzystując poznane narzędzia<sup>42</sup>.

**Tabela 15.** Lista najważniejszych kwalifikacji i kompetencji w zawodzie **technik fotografii i multimedii** w ujęciu wyników badania ilościowego

Kwalifikacje i kompetencje		Klucz.	Trud.	Za 5 lat.	Abs.	Uzup.
Ogólnozawodowe	znajomość oraz umiejętność biegłego posługiwania się terminologią w zakresie fotografii i techniki komputerowej	X		X	X (w)	SZ
	umiejętność właściwego dobierania metod i materiałów do specyfiki rejestrowanego obrazu			X		SZ/PR
	znajomość oraz charakteryzowanie procesów obróbki materiałów światłoczułych	X		X	X (w)	SZ
	umiejętność rozpoznawania urządzeń do rejestracji, obróbki i publikacji obrazu	X		X	X	SZ
Specjalistyczne	umiejętność przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych	X		X		SZ
	umiejętność prawidłowego przygotowania planu zdjęciowego	X				SZ
	umiejętność w zakresie prawidłowego rejestrowania, obróbki oraz publikowania obrazu		X	X		SZ
	umiejętność w zakresie wykonywania i publikowania projektów multimedialnych		X		X	SZ
Ogólne	znajomość przepisów BHP		X			SZ/PR/KiS
	poczucie estetyki				X	SZ/PR
	sposstrzegawczość				X	SZ/PR
	dokładność				X	SZ/PR

Objaśnienia skrótów: klucz. – kluczowe; trud. – trudno dostępne; za 5 lat. – wzrost zapotrzebowania za 5 lat; abs. – występowanie u absolwentów (nowo zatrudnionych); (w) – kompetencja na wystarczającym poziomie; uzup. – formy uzupełnienia kompetencji; SZ – szkoła; PR – stanowisko pracy; KiS – certyfikowane kursy i szkolenia;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

## Technik grafiki i poligrafii cyfrowej

### Kształcenie

Zawód **technika grafiki i poligrafii cyfrowej** obejmuje 2 kwalifikacje zawodowe: „Przygotowywanie oraz wykonywanie prac graficznych i publikacji cyfrowych” oraz „Drukowanie cyfrowe i obróbka druków” (**Tabela 5**)<sup>43</sup>. Efekty kształcenia właściwe dla pierwszej kwalifikacji obejmują: projektowanie materiałów graficznych, opracowanie publikacji oraz przygotowanie publikacji i prac graficznych do drukowania. Projektowanie materiałów graficznych wymaga m.in. posługiwania się terminologią z zakresu grafiki komputerowej, umiejętności rozpoznawania formatów oraz typów materiałów cyfrowych oraz umiejętności zastosowania specjalistycznego oprogramowania w celu przetwarzania grafiki. Natomiast opracowanie publikacji oznacza m.in. dobieranie parametrów zapisu pliku graficznego do sposobu publikacji, gromadzenie materiałów przeznaczonych do wykonania publikacji oraz tworzenie kompozycji graficzno-tekstowych publikacji. Na przygotowanie publikacji i prac graficznych do drukowania składa się m.in. przygotowywanie materiału cyfrowego do naświetlania i drukowania, wykonywanie impozycji prac cyfrowych, a także wykonywanie cyfrowych wydruków próbnych. Do właściwych dla drugiej kwalifikacji efektów kształcenia zalicza się: drukowanie cyfrowe i obróbkę wydruków oraz drukowanie 3D i obróbkę wydruków. Pierwszy z efektów kształcenia obejmuje m.in. dobieranie ma-

<sup>42</sup> <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/uslugi/view?id=169099>, [dostęp: 03.06.2018].

<sup>43</sup> [https://cke.gov.pl/images/\\_EGZAMIN\\_ZAWODOWY/informatory/formula\\_2017/311943.pdf](https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_ZAWODOWY/informatory/formula_2017/311943.pdf), [dostęp: 25.05.2018].

szyn cyfrowych do małoformatowego drukowania cyfrowego, wykonywanie cyfrowych wydruków personalizowanych bądź wykonywanie obróbki wykończeniowej wydruków cyfrowych małoformatowych. Natomiast drukowanie 3D i obróbka wydruków wiąże się m.in. z posługiwaniem się dokumentacją techniczną, normami i katalogami, przygotowaniem cyfrowych modeli do druku 3D oraz drukowanie obiektów 3D<sup>44</sup>.

Absolwent szkoły kształcącej w zawodzie **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** powinien być przygotowany do wykonywania określonych zadań zawodowych, mianowicie do: przygotowywania publikacji i prac graficznych do druku oraz publikacji elektronicznej, prowadzenia procesów drukowania cyfrowego, przygotowywania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych, obróbki druków cyfrowych, prowadzenia procesów drukowania przestrzennego 3D oraz obróbki przestrzennych druków 3D<sup>45</sup>.

Badanie losów absolwentów szkół zawodowych wskazuje jednoznacznie na niewystarczającą liczbę zajęć praktycznych w toku kształcenia w zawodzie **technik grafiki i poligrafii cyfrowej**<sup>46</sup>.

### Rynek pracy

Osoba, która posiada tytuł **technika grafiki i poligrafii cyfrowej** ma także możliwość aplikowania na stanowisko pracownika obsługi urządzeń cyfrowych, technologa – poligrafa, pracownika drukarni cyfrowej. Ze zgłaszanych ofert pracy wynika, iż **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** powinien posiadać doświadczenie w pracy na podobnym stanowisku (udokumentowane np. poprzez portfolio), jak również podstawową znajomość technik oraz materiałów drukarskich. Niezbędna w zawodzie **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** jest także znajomość programów graficznych (w szczególności CorelDRAW oraz Adobe Photoshop). Pracodawcy cenią także kreatywność, zmysł estetyczny oraz zdolności manualne. Wśród wymagań stawia się także samodzielność oraz znajomość języka angielskiego<sup>47</sup>. Na stanowisku pracownika obsługi urządzeń cyfrowych ważna jest umiejętność obsługi: grawerki laserowej, plotera tnącego, drukarki cyfrowej (ksero-kolor) oraz umiejętność wyklejania i montażu reklam<sup>48</sup>.

Na podstawie wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz analizy eksperckiej, wyłoniono 12 najważniejszych kwalifikacji i kompetencji dla zawodu **technik grafiki i poligrafii cyfrowej**. Wytypowana lista została wykorzystana do badania ilościowego wśród przedsiębiorców, które wykazało, że kluczowymi kompetencjami są zarówno kompetencje ogólnozawodowe, jak i specjalistyczne. Po 3 z każdej grupy zostały określone jako kluczowe w tym zawodzie. Wśród wskazań pracodawców znalazły się ogólnozawodowe umiejętności w zakresie charakteryzowania procesów przygotowalni poligraficznej, prawidłowego wykorzystania sprzętu i oprogramowania komputerowego wspomagającego wykonanie zadań w procesie poligraficznym oraz rozpoznawania parametrów technologicznych produktów poligraficznych, a także umiejętności specjalistyczne w zakresie przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych, przygotowania oraz wykonywania prac graficznych i publikacji cyfrowych oraz drukowania cyfrowego oraz obróbki druków.

Eksperti reprezentujący szkoły zawodowe podkreślali, iż w tym zawodzie istotna jest także znajomość i stosowanie przepisów prawa autorskiego. Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych wskazali również, iż oprócz twardych kwalifikacji zawodowych osoby pracujące w zawodzie **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** powinny posiadać kluczowe kompetencje ogólne takie jak: samodoskonalenie i wiedza o branży.


<sup>44</sup> Ibidem.

<sup>45</sup> Ibidem.

<sup>46</sup> Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2015 i 2016.

<sup>47</sup> <https://www.pracuj.pl>, [dostęp: 30.05.2018].

<sup>48</sup> <http://oferty.praca.gov.pl>, [dostęp: 02.06.2018].



Zdaniem pracodawców absolwenci w zawodzie **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** posiadają większość kompetencji ogólnozawodowych, które nie wymagają uzupełnienia, gdyż ich poziom jest wystarczający do prawidłowego wykonywania zadań zawodowych. Dodatkowo, nowo zatrudnieni pracownicy cechują się poczuciem estetyki oraz zdolnościami psychofizycznymi. Przewiduje się jednak, że za 5 lat wzrośnie zapotrzebowanie na wszystkie kompetencje zarówno ogólnozawodowe, jak i specjalistyczne.

Pracodawcy zidentyfikowali, iż wśród absolwentów trudno dostępnymi kompetencjami są ogólnozawodowe umiejętności w zakresie prawidłowego wykorzystania sprzętu i oprogramowania komputerowego wspomagającego wykonywanie zadań w procesie poligraficznym oraz rozpoznawania parametrów technologicznych produktów poligraficznych, a także specjalistyczna umiejętność przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych. Przyczyną luk kompetencyjnych w tym zakresie są w głównej mierze różnice pomiędzy wyposażeniem szkoły i zakładów pracy. Uczniowie w trakcie kształcenia uczą się pracy na oprogramowaniu i sprzęcie, jaki jest objęty egzaminem. Niejednokrotnie szkoły nie posiadają odpowiednich środków na aktualizację zaplecza praktycznego. Z kolei pracodawcy mają dostęp do najnowszych rozwiązań technologicznych i bardzo często z nich korzystają. Zaleca się nawiązanie współpracy z przedsiębiorcami w zakresie organizacji zajęć praktycznych na terenie zakładu pracy bądź w formie dofinansowania do aktualizacji wyposażenia szkoły.

W opinii ekspertów reprezentujących szkoły zawodowe, trudno dostępnymi kompetencjami miękkimi są zdolności psychofizyczne, umiejętności negocjacyjne i sprawność fizyczna. Szkolnictwo zawodowe jest nastawione przede wszystkim na kształcenie twardych kwalifikacji zawodowych, wobec czego pojawiają się luki kompetencyjne w zakresie umiejętności miękkich. Szkoły powinny bardziej skupiać się na rozwoju tej grupy kompetencji. Zaleca się promowanie aktywności fizycznej, która jest istotnym elementem w procesie kształtowania zdolności psychofizycznych. Umiejętności negocjacyjne warto doskonalić na lekcjach wychowawczych.

W przypadku tej profesji, większość kompetencji można uzyskać podczas kształcenia w szkole. Natomiast na stanowisku pracy można nabyć jedną z kompetencji ogólnych – znajomość przepisów BHP, która według badanych nie jest oferowana przez szkolnictwo zawodowe.

Kompetencje niezbędne w zawodzie **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** można pozyskać poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. Szkolenie ma celu przygotowanie uczestników do pracy na samodzielnym stanowisku grafika komputerowego w branżach związanych z reklamą, w wydawnictwie, działach marketingu. Kursanci poznają obsługę programów graficznych: Adobe Photoshop i CorelDRAW oraz opanują możliwości ww. programów w takim stopniu by móc profesjonalnie zajmować się grafiką komputerową i wyróżnić się na rynku pracy<sup>49</sup>.

---

<sup>49</sup> <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/uslugi/view?id=165640>, [dostęp: 03.06.2018].



**Tabela 16.** Lista najważniejszych kwalifikacji i kompetencji w zawodzie **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** w ujęciu wyników badania ilościowego

Kwalifikacje i kompetencje		Klucz.	Trud.	Za 5 lat.	Abs.	Uzup.
Ogólnozawodowe	znajomość oraz rozróżnianie materiałów i produktów poligraficznych			X	X (w)	SZ
	znajomość oraz charakteryzowanie procesów przygotowalni poligraficznej	X		X	X (w)	SZ
	umiejętność w zakresie prawidłowego wykorzystania sprzętu i oprogramowania komputerowego wspomagającego wykonanie zadań w procesie poligraficznym (Photoshop, Corel, Lightroom, DTP, CAD)	X	X	X	X (w)	SZ
	umiejętność rozpoznawania parametrów technologicznych produktów poligraficznych	X	X	X		SZ
Specjalistyczne	umiejętność przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych	X	X	X		SZ
	umiejętność przygotowania oraz wykonywania prac graficznych i publikacji cyfrowych	X		X		SZ
	umiejętność drukowania cyfrowego oraz obróbki druków	X		X		SZ
	umiejętność prawidłowego posługiwania się miarami poligraficznymi			X		SZ
Ogólne	znajomość przepisów BHP					PR
	zdolności psychofizyczne				X	Brak danych
	poczucie estetyki				X	
	spostrzegawczość					

Objaśnienia skrótów: klucz. – kluczowe; trud. – trudno dostępne; za 5 lat. – wzrost zapotrzebowania za 5 lat; abs. – występowanie u absolwentów (nowo zatrudnionych); (w) – kompetencja na wystarczającym poziomie; uzup. – formy uzupełnienia kompetencji; SZ – szkoła; PR – stanowisko pracy; KiS – certyfikowane kursy i szkolenia;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

## Technik organizacji reklamy

### Kształcenie

Zawód **technik organizacji reklamy** obejmuje 2 kwalifikacje: „Sprzedaż produktów i usług reklamowych” i „Organizacja i prowadzenie kampanii reklamowej” (**Tabela 5**)<sup>50</sup>. Efekty kształcenia właściwe dla pierwszej kwalifikacji to przygotowanie oferty produktów i usług reklamowych oraz prowadzenie sprzedaży produktów i usług reklamowych. Przygotowanie oferty produktów i usług reklamowych wymaga m.in. stosowania narzędzi marketingu bądź metod kalkulacji cen. Natomiast prowadzenie sprzedaży produktów i usług reklamowych obejmuje m.in. identyfikację typów klientów, prowadzenie rozmów sprzedażowych oraz realizację zleceń i zamówień na produkty i usługi reklamowe. Dla drugiej kwalifikacji zakładane efekty kształcenia to tworzenie przekazu reklamowego, projektowanie środków reklamowych, tworzenie planu medialnego, przygotowywanie środków reklamowych oraz badanie skuteczności reklamy<sup>51</sup>.

Celem kształcenia w zawodzie **technik organizacji reklamy** jest przygotowanie uczniów do wykonywania następujących zadań zawodowych: organizowania oraz prowadzenia sprzedaży produktów i usług reklamowych, organizowania oraz prowadzenia kampanii reklamowej, projektowania oraz wykonywania środków reklamowych<sup>52</sup>.

<sup>50</sup> [https://cke.gov.pl/images/\\_EGZAMIN\\_ZAWODOWY/informatory/formula\\_2017/333906.pdf](https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_ZAWODOWY/informatory/formula_2017/333906.pdf), [dostęp: 25.05.2018].

<sup>51</sup> Ibidem.

<sup>52</sup> Ibidem.

Z badania ankietowanego przeprowadzonego wśród absolwentów szkół zawodowych wynika, iż jakość kształcenia znacznie obniża mała ilość zajęć praktycznych. Najczęściej wskazywano na niewystarczającą liczbę godzin lekcyjnych z grafiki oraz obsługi profesjonalnych programów graficznych takich jak CorelDRAW lub Adobe Photoshop.<sup>53</sup>

### Rynek pracy

Osoba, która uzyskała tytuł **technika organizacji reklamy** może ubiegać się o pracę na stanowisku młodszy specjalista ds. marketingu, asystent działu marketingu lub specjalista marketingu z umiejętnościami grafika. Pracodawcy na stanowisko **technik organizacji reklamy** najczęściej poszukują osób posiadających doświadczenie w działalności marketingowej. Ceną kwalifikacją u kandydata jest znajomość i umiejętność obsługi pakietu Adobe oraz innych programów graficznych (np. CorelDRAW oraz InDesign). Istotna jest również znajomość pakietu MS Office. Atutem osoby legitymującej się zawodem **technik organizacji reklamy** jest także znajomość języka obcego – często angielskiego lub niemieckiego<sup>54</sup>. **Technik organizacji reklamy** powinien cechować się wysoką kulturą osobistą, umiejętnością pracy w zespole oraz samodzielnością. Pożądanymi kompetencjami są także: dokładność, kreatywność oraz umiejętność organizacji pracy własnej<sup>55</sup>. Od osoby, która pracuje w tych zawodach oczekuje się dobrej organizacji pracy własnej, systematyczności, umiejętności pracy pod presją czasu, wychodzenia z inicjatywą, samodzielności oraz dążenia do osiągnięcia założonych celów.

Na podstawie wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz analizy eksperckiej, wyłoniono 12 najważniejszych kwalifikacji i kompetencji dla zawodu **technik organizacji reklamy**. Wytypowana lista została wykorzystana do badania ilościowego wśród przedsiębiorców, które wykazało, że kluczowymi kompetencjami są zarówno kompetencje ogólnozawodowe, jak i specjalistyczne. Wśród wskazań pracodawców znalazły się ogólnozawodowe umiejętności w zakresie wykorzystania wiedzy dotyczącej psychologicznych i socjologicznych uwarunkowań działalności reklamowej, charakteryzowania rodzajów badań statystycznych i określania ich przydatności do celów decyzyjnych oraz przestrzegania zasad etyki w ramach wykonywanych zadań, a także specjalistyczne umiejętności w zakresie projektowania i przygotowywania materiałów reklamowych, organizowania i prowadzenia kampanii reklamowej oraz organizowania i prowadzenia sprzedaży produktów i usług reklamowych.

Eksperti reprezentujący szkoły zawodowe podkreślali, iż w tym zawodzie istotna jest także znajomość i stosowanie przepisów prawa autorskiego. Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych wskazali również, iż oprócz twardych kwalifikacji zawodowych osoby pracujące w zawodzie **technik organizacji reklamy** powinny posiadać kluczowe kompetencje ogólne takie jak: kultura osobista i umiejętność rozwiązywania problemów. Badani przyznali, że absolwenci w zawodzie **technik organizacji reklamy** cechują się pełnym zestawem kompetencji ogólnych, a także posiadają ogólnozawodowe umiejętności w zakresie rozróżniania elementów marketingu i określania jego znaczenia w działalności reklamowej oraz charakteryzowania rodzajów badań statystycznych i określania ich przydatności do celów decyzyjnych. Prognozowane przez pracodawców wyższe zapotrzebowanie dotyczyć będzie kluczowych obecnie kompetencji.

W opinii pracodawców, kompetencje trudno dostępne stanowią ogólnozawodowe umiejętności w zakresie wykorzystania wiedzy dotyczącej psychologicznych i socjologicznych uwarunkowań działalności reklamowej, charakteryzowania badań statystycznych i określania ich przydatności do celów decyzyjnych oraz przestrzegania

<sup>53</sup> Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2015 i 2016.

<sup>54</sup> <https://www.pracuj.pl>, [dostęp: 30.05.2018].

<sup>55</sup> <https://www.pracuj.pl>, [dostęp: 30.05.2018].

zasad etyki w ramach wykonywanych działań. Uczniowie nie wnoszą tych kompetencji ze szkoły, czego przyczyną mogą być ich problemy w nauce, gdyż umiejętności te zawarte są w podstawie programowej. Wobec tego zaleca się organizację dodatkowych zajęć pozalekcyjnych w tym zakresie.

Według ekspertów reprezentujących szkoły zawodowe, trudno dostępnymi kompetencjami miękkimi są: sprawność fizyczna i umiejętności negocjacyjne. Kadra pedagogiczna powinna bardziej koncentrować się na umiejętnościach miękkich, gdyż te również są istotne w pracy zawodowej. Warto doskonalić te kompetencje przede wszystkim podczas lekcji wychowawczych.

Wszystkie kompetencje zaklasyfikowane do badania można uzyskać w szkole, z czego niemalże połowę można zdobyć także na stanowisku pracy (kreatywność, komunikatywność, umiejętności negocjacyjne, kultura osobista, umiejętność wykorzystania informacji zwrotnych z rynku w celu doskonalenia działań reklamowych). Co więcej, kreatywność można również kształtować poprzez kursy i szkolenia.

**Tabela 17.** Lista najważniejszych kwalifikacji i kompetencji w zawodzie **technika organizacji reklamy** w ujęciu wyników badania ilościowego

Kwalifikacje i kompetencje		Klucz.	Trud.	Za 5 lat.	Abs.	Uzup.
Ogólnozawodowe	znajomość oraz umiejętność rozróżniania elementów marketingu oraz określanie jego znaczenia w działalności reklamowej				X	SZ
	znajomość oraz umiejętność wykorzystania wiedzy dotyczącej psychologicznych i socjologicznych uwarunkowań działalności reklamowej	X	X	X		SZ
	umiejętność charakteryzowania rodzajów badań statystycznych oraz określenia ich przydatności do celów decyzyjnych	X	X	X	X (w)	SZ
	znajomość oraz przestrzeganie zasad etyki w ramach wykonywanych zadań	X	X	X		SZ
Specjalistyczne	umiejętność projektowania oraz przygotowywania materiałów reklamowych	X		X		SZ
	umiejętność organizowania oraz prowadzenia kampanii reklamowej	X		X		SZ
	umiejętność organizowania oraz prowadzenia sprzedaży produktów i usług reklamowych	X		X		SZ
	umiejętność wykorzystania informacji zwrotnych z rynku w celu doskonalenia działań reklamowych					SZ/PR
Ogólne	kultura osobista				X	SZ/PR
	umiejętności negocjacyjne				X	SZ/PR
	komunikatywność				X	SZ/PR
	kreatywność				X	SZ/PR/KiS

Objaśnienia skrótów: klucz. – kluczowe; trud. – trudno dostępne; za 5 lat. – wzrost zapotrzebowania za 5 lat; abs. – występowanie u absolwentów (nowo zatrudnionych); (w) – kompetencja na wystarczającym poziomie; uzup. – formy uzupełnienia kompetencji; SZ – szkoła; PR – stanowisko pracy; KiS – certyfikowane kursy i szkolenia;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

Kompetencje niezbędne w zawodzie **technik organizacji reklamy** można pozyskać poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. Na przykładowym szkoleniu można uzyskać wiedzę z zakresu funkcjonowania mechanizmów związanych z pozycjonowaniem organicznym i pozycjonowaniem płatnym w Google AdWords, z zakresu podstawowych pojęć marketingu w wyszukiwarce. Uzupełni kwalifikację w obrębie analizy słów kluczowych dla firmy przy pomocy narzędzi Google KeywordPlanner. W trakcie szkolenia uczestnik nauczy się skonfigurować konto w AdWords jak i skonfigurować kampanię reklamową przy użyciu panelu do zarządzania kampaniami w Google AdWords. Ponadto nabędzie umiejętności w rozróżnianiu reklamy tekstowej,

w sieci reklamowej i kampanii produktowej. Uczestnik szkolenia zwiększy świadomość samokształcenia się i pracy nad własnym rozwojem osobisty<sup>56</sup>.

## Technik procesów drukowania

### Kształcenie

Zawód **technika procesów drukowania** obejmuje 2 kwalifikacje: „Realizacja procesów drukowania z form drukowych” oraz „Planowanie i kontrola produkcji poligraficznej” (**Tabela 5**)<sup>57</sup>. Efekty kształcenia właściwe dla pierwszej kwalifikacji obejmują wykonywanie form drukowych oraz wykonywanie odbitek z form drukowych. Natomiast dla drugiej kwalifikacji zakładane efekty kształcenia to: planowanie produkcji poligraficznej oraz kontrolowanie produkcji poligraficznej<sup>58</sup>.

W przypadku kształcenia na kwalifikacyjnym kursie zawodowym **technik procesów drukowania** po potwierdzeniu kwalifikacji „Planowanie i kontrola produkcji poligraficznej” może uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie **technik procesów introligatorskich**, jeśli dodatkowo potwierdzi kwalifikację „Realizacja procesów introligatorskich”<sup>59</sup>.

Kształcenie w zawodzie **technik procesów drukowania** powinno przygotować absolwentów do wykonywania następujących zadań zawodowych: sporządzania form drukowych, przygotowywania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania, drukowania nakładu z form drukowych, planowania poligraficznych procesów produkcyjnych oraz kontrolowania przebiegu produkcji poligraficznej<sup>60</sup>.

### Rynek pracy

Osoba, która uzyskała tytuł **technika procesów drukowania** może ubiegać się o pracę na stanowisku introligatora, pracownika introligatorni lub introligatora przemysłowego/technologa mediów. Analiza ofert pracy wykazała, iż do kwalifikacji najbardziej pożądanym przez pracodawców zalicza się znajomość obsługi programów graficznych (CoreDRAW, pakiet Adobe), pre-printowych (do impozycji) oraz maszyn drukujących. Cenna jest także znajomość zagadnień z zakresu procesów drukowania. **Technik procesów drukowania** powinien być samodzielny, dokładny i kreatywny. Często pojawiają się także wymogi dotyczące umiejętności pracy w zespole oraz pod presją czasu. Atutem dla pracodawcy będzie także znajomość języka obcego<sup>61</sup>. W przypadku pracownika introligatorni mile widziane jest doświadczenie w obsłudze maszyn introligatorskich takich jak: falcerka, gilotyna, oprawa zeszytowa i klejona, inne maszyny introligatorskie<sup>62</sup>.

Na podstawie wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz analizy eksperckiej, wyłoniono 12 najważniejszych kwalifikacji i kompetencji dla zawodu **technik procesów drukowania**. Wytypowana lista została wykorzystana do badania ilościowego wśród przedsiębiorców, które wykazało, że kluczowymi kompetencjami są w większości kompetencje ogólnozawodowe. Wśród wskazań pracodawców znalazły się ogólnozawodowe umiejętności w zakresie charakteryzowania technik drukowania, rozróżniania materiałów i produktów poligraficznych, rozpoznawania maszyn i urządzeń poligraficznych i ich głównych podzespołów oraz prawidłowego

<sup>56</sup> <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/uslugi/view?id=158565>, [dostęp: 03.06.2018].

<sup>57</sup> [https://cke.gov.pl/images/\\_EGZAMIN\\_ZAWODOWY/informatory/formula\\_2017/311935.pdf](https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_ZAWODOWY/informatory/formula_2017/311935.pdf), [dostęp: 25.05.2018].

<sup>58</sup> Ibidem.

<sup>59</sup> Ibidem.

<sup>60</sup> Ibidem.

<sup>61</sup> Ibidem.

<sup>62</sup> <https://www.pracuj.pl>, [dostęp: 02.06.2018].

zastosowania technik komputerowego wspomaganie procesów technologicznych. Istotne są także kompetencje specjalistyczne, w szczególności umiejętności w zakresie przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania, sporządzania form drukowych oraz drukowania nakładu z form drukowych. Co istotne, wszystkie kompetencje w tym zawodzie można nabyć już na etapie kształcenia w szkole.

Ekspert reprezentujący szkoły zawodowe podkreślali, iż w tym zawodzie istotna jest także znajomość technologii druku 3D. Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych wskazali również, iż oprócz twardych kwalifikacji zawodowych osoby pracujące w zawodzie **technik procesów drukowania** powinny posiadać kluczowe kompetencje ogólne takie jak m.in.: wiedza o branży, znajomość przepisów BHP, elastyczność i punktualność.

Absolwenci w zawodzie **technik procesów drukowania** są dokładni, znają przepisy BHP i posiadają zdolności psychofizyczne oraz ogólnozawodowe umiejętności w zakresie charakteryzowania technik drukowania oraz różnicowania materiałów i produktów poligraficznych. W opinii pracodawców jedynie kompetencje ogólnozawodowe posiadane przez nowo zatrudnionych nie wymagają uzupełnienia, gdyż ich poziom jest wystarczający dla prawidłowego wykonywania obowiązków na stanowisku pracy.

W opinii pracodawców trudno dostępnymi kompetencjami są: znajomość przepisów BHP, ogólnozawodowa umiejętność prawidłowego zastosowania technik komputerowego wspomaganie procesów technologicznych oraz specjalistyczne umiejętności w zakresie przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania, sporządzania form drukowych oraz kontrolowania przebiegu produkcji poligraficznej. Luki kompetencyjne zgłaszane przez pracodawców wynikają przede wszystkim z różnic pomiędzy wyposażeniem szkoły i zakładów pracy. Przedsiębiorcy mają dostęp do najnowszych rozwiązań technologicznych, z kolei placówki edukacyjne nie zawsze mają możliwość aktualizacji swojego wyposażenia. Rozwiązaniem problemu luki kompetencyjnej w tym zakresie może być nawiązanie współpracy z przedsiębiorcami. Taka współpraca mogłaby przyjąć formę organizacji zajęć praktycznych w przedsiębiorstwie w rzeczywistych warunkach pracy. Takie działanie pozwoliłoby uczniom na zapoznanie się z najnowszymi technologiami oraz aktualnym oprogramowaniem.

Wśród kandydatów do pracy w tym zawodzie trudno dostępnymi kompetencjami miękkimi są umiejętność negocjacyjne. Zaleca się, aby umiejętności miękkie doskonalić przede wszystkim na lekcjach wychowawczych.

Kompetencje niezbędne w zawodzie **technik procesów drukowania** można pozyskać poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. Celem kursów jest zapoznanie uczestnika z zagadnieniami z zakresu współpracy grafika z drukarnią, etapu pracy w zakładzie poligraficznym, przygotowania projektu do uszlachetniania, pracy z wykrojnikami i liniami cięcia. Uczestnik uczy się także dodawania kolorów sportowych, tworzenia czerni tekstowej i głębokiej, overprint i knockout, optymalizacji grafiki i tekstu w aplikacjach Adobe<sup>63</sup>.

---

<sup>63</sup> <https://eduweb.pl/kursy/DTP/druk-dtp-w-praktyce.html>, [dostęp: 03.06.2018].

**Tabela 18.** Lista najważniejszych kwalifikacji i kompetencji w zawodzie **technik procesów drukowania** w ujęciu wyników badania ilościowego

Kwalifikacje i kompetencje		Klucz.	Trud.	Za 5 lat.	Abs.	Uzup.
Ogólnozawodowe	znajomość oraz umiejętność charakteryzowania technik drukowania	X		X	X (w)	SZ
	znajomość oraz umiejętność rozróżniania materiałów i produktów poligraficznych	X		X	X (w)	SZ
	umiejętność rozpoznawania maszyn i urządzeń poligraficznych oraz ich głównych podzespołów	X		X		SZ
	znajomość oraz umiejętność prawidłowego zastosowania technik komputerowego wspomaganie procesów technologicznych	X	X	X		SZ
Specjalistyczne	umiejętność przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania	X	X	X		SZ
	umiejętność sporządzania form drukowych	X	X	X		SZ
	umiejętność drukowania nakładu z form drukowych	X		X		SZ
	umiejętność kontrolowania przebiegu produkcji poligraficznej		X	X		SZ
Ogólne	znajomość przepisów BHP		X		X	SZ
	zorientowanie na cele					SZ
	zdolności psychofizyczne				X	SZ
	dokładność				X	SZ

Objaśnienia skrótów: klucz. – kluczowe; trud. – trudno dostępne; za 5 lat. – wzrost zapotrzebowania za 5 lat; abs. – występowanie u absolwentów (nowo zatrudnionych); (w) – kompetencja na wystarczającym poziomie; uzup. – formy uzupełnienia kompetencji; SZ – szkoła; PR – stanowisko pracy; KiS – certyfikowane kursy i szkolenia;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

## Technik procesów introligatorskich

### Kształcenie

Zawód **technika procesów introligatorskich** obejmuje 2 kwalifikacje: „Realizacja procesów introligatorskich” oraz „Planowanie i kontrola produkcji poligraficznej” (Tabela 5)<sup>64</sup>. Dla pierwszej kwalifikacji zamierzone efekty kształcenia to wykonywanie obróbki druków luźnych oraz wykonywanie oprav. Natomiast dla drugiej kwalifikacji zakłada się następujące efekty kształcenia: planowanie produkcji poligraficznej i kontrolowanie produkcji poligraficznej<sup>65</sup>.

**Technik procesów introligatorskich**, który potwierdził kwalifikację „Planowanie i kontrola produkcji poligraficznej” może uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie technik procesów drukowania, jeśli uprzednio potwierdzi także kwalifikację „Realizacja procesów drukowania z form drukowych”<sup>66</sup>.

Absolwenci po ukończeniu kształcenia w zawodzie **technik procesów introligatorskich** powinni być gotowi do wejścia na rynek pracy, a w związku z tym, powinni być także zdolni do wykonywania następujących zadań zawodowych: przygotowywania materiałów, maszyn i urządzeń do realizacji procesów introligatorskich, prowadzenia procesów wykonywania druków luźnych i oprav, planowania poligraficznych procesów produkcyjnych oraz kontrolowania przebiegu produkcji poligraficznej<sup>67</sup>.

### Rynek pracy

<sup>64</sup> [https://cke.gov.pl/images/\\_EGZAMIN\\_ZAWODOWY/informatory/formula\\_2017/311936.pdf](https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_ZAWODOWY/informatory/formula_2017/311936.pdf), [dostęp: 25.05.2018].

<sup>65</sup> Ibidem.

<sup>66</sup> Ibidem.

<sup>67</sup> Ibidem.

Osoba, która uzyskała tytuł **technika procesów introligatorskich** może ubiegać się o pracę m.in. na stanowisku introligator, pracownik introligatorni lub technolog przygotowania produkcji. Z analizy ofert pracy skierowanych do osób legitymujących się zawodem **technik procesów introligatorskich** wynika, iż do najbardziej pożądanых kompetencji i kwalifikacji zalicza się zdolności manualne, spostrzegawczość oraz doświadczenie w branży poligraficznej. **Technik procesów introligatorskich** powinien także cechować się umiejętnością pracy w zespole, dokładnością oraz dyspozycyjnością. W tym zawodzie istotny jest także dobry wzrok. Pracodawcy cenią sobie również umiejętność obsługi maszyn introligatorskich (m.in. do opraw zeszytowych bądź klejonych)<sup>68</sup>.

Ponadto na stanowisku technolog przygotowania produkcji wymaga się znajomości: zagadnień poligrafii, zagadnień związanych z techniką drukowania offsetowego, procesów introligatorskich związanych z obróbką tektur falistych, technik uszlachetniania druku oraz predyspozycji technicznych. Mile widziana jest znajomość programów graficznych (np. CorelDRAW) lub programów do projektowania (np. Artios)<sup>69</sup>.

Na podstawie wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz analizy eksperckiej, wyłoniono 12 najważniejszych kwalifikacji i kompetencji dla zawodu **technik procesów introligatorskich**. Wytypowana lista została wykorzystana do badania ilościowego wśród przedsiębiorców, które wykazało, że kluczowymi kompetencjami są w większości kompetencje ogólnozawodowe. Wśród wskazań pracodawców znalazły się ogólnozawodowe umiejętności w zakresie charakteryzowania kluczowych technik introligatorskich, charakteryzowania procesów introligatorskich i wykończeniowych, rozpoznawania maszyn i urządzeń introligatorskich i ich głównych podzespołów oraz prawidłowego zastosowania programów komputerowych wspomagających wykonywanie zadań w procesie introligatorskim. Pracodawcy oczekują od absolwentów także kompetencji specjalistycznych – w szczególności umiejętności w zakresie planowania introligatorskich procesów produkcyjnych, przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesów introligatorskich oraz prawidłowej realizacji procesów wykonywania druków luźnych i opraw.

Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych wskazali również, iż oprócz twardych kwalifikacji zawodowych osoby pracujące na powyższym stanowisku powinny posiadać kluczowe kompetencje ogólne takie jak: zdolności manualne i wiedza o branży.

Respondenci przewidują, że za 5 lat wzrośnie zapotrzebowanie na kwalifikacje i kompetencje ogólnozawodowe, za wyjątkiem znajomości i rozpoznawania maszyn i urządzeń introligatorskich oraz ich głównych podzespołów, a także specjalistyczne, wyłączając umiejętność kontrolowania przebiegu procesów introligatorskich.

Pracodawcy są zdania, że trudno dostępnymi kompetencjami w zawodzie **technik procesów introligatorskich** są ogólnozawodowe umiejętności w zakresie prawidłowego zastosowania programów komputerowych wspomagających wykonywanie zadań oraz specjalistyczne umiejętności w zakresie przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesów introligatorskich. Luki kompetencyjne w tym zakresie wynikają przede wszystkim z różnic, jakie występują pomiędzy wyposażeniem szkoły a zakładu pracy. Aby je wypełnić, warto rozważyć współpracę z przedsiębiorcami w zakresie organizacji wycieczek do zakładu pracy oraz zajęć praktycznych na ich terenie.

<sup>68</sup> <https://www.pracuj.pl>, [dostęp: 30.05.2018]

<sup>69</sup> <https://pl.indeed.com>, [dostęp: 02.06.2018]

Wśród kandydatów do pracy w zawodzie **technik procesów introligatorskich** trudno dostępnymi kompetencjami miękkimi są umiejętności negocjacyjne. Zaleca się, aby wychowawcy pracowali z uczniami nad doskonaleniem tych umiejętności podczas lekcji wychowawczych.

W przypadku tej profesji, większość kompetencji można uzyskać podczas kształcenia w szkole. Znajomość przepisów BHP można także nabyć na stanowisku pracy.

**Tabela 19.** Lista najważniejszych kwalifikacji i kompetencji w zawodzie **technik procesów introligatorskich** w ujęciu wyników badania ilościowego

Kwalifikacje i kompetencje		Klucz.	Trud.	Za 5 lat.	Abs.	Uzup.
Ogólnozawodowe	znajomość oraz charakteryzowanie kluczowych technik introligatorskich	X		X	Brak danych	SZ
	znajomość oraz umiejętność charakteryzowania procesów introligatorskich i wykończeniowych	X		X		SZ
	znajomość oraz rozpoznawanie maszyn i urządzeń introligatorskich oraz ich głównych podzespołów	X				SZ
	umiejętność prawidłowego zastosowania programów komputerowych wspomagających wykonywanie zadań w procesie introligatorskim	X	X	X		SZ
Specjalistyczne	umiejętność planowania introligatorskich procesów produkcyjnych	X		X		SZ
	umiejętność przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesów introligatorskich	X	X	X		SZ
	umiejętność prawidłowej realizacji procesów wykonywania druków luźnych i opraw	X		X		SZ
	umiejętność kontrolowania przebiegu procesów introligatorskich					SZ
Ogólne	znajomość przepisów BHP					SZ/PR
	zdolności manualne					Brak danych
	zdolności psychofizyczne					
	dokładność					

Objaśnienia skrótów: klucz. – kluczowe; trud. – trudno dostępne; za 5 lat. – wzrost zapotrzebowania za 5 lat; abs. – występowanie u absolwentów (nowo zatrudnionych); (w) – kompetencja na wystarczającym poziomie; uzup. – formy uzupełnienia kompetencji; SZ – szkoła; PR – stanowisko pracy; KiS – certyfikowane kursy i szkolenia;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

Kompetencje niezbędne w zawodzie **technik procesów introligatorskich** można pozyskać poprzez uczestnictwo w certyfikowanych kursach i szkoleniach. Celem kursu jest teoretyczne i praktyczne przygotowanie uczestników szkolenia do wykonywania zawodu introligatora. W trakcie kursu uczestnik poznaje maszyny i urządzenia wykorzystywane w poligrafii i introligatorstwie<sup>70</sup>.

## Wnioski dla branży poligraficzno-fotograficznej

Branża poligraficzno-fotograficzna w Polsce jest jedną z gałęzi gospodarki, która wyróżnia się na tle innych krajów europejskich (polski rynek poligraficzny jest największy w Europie). Dynamiczny rozwój branży oraz przedsiębiorstw ograniczany jest m.in. poprzez brak wykwalifikowanych osób na rynku pracy, niewielką liczbę szkół branżowych i techników oraz nieodpowiedni poziom przygotowania praktycznego. W procesie kształcenia współpracę utrudnia bariera komunikacyjna (m.in. brak informacji zwrotnej, nieporozumienia) pomiędzy szkołami a podmiotami z branży. W Małopolsce funkcjonuje 10 658 podmiotów gospodarczych (zaledwie 2,80%

<sup>70</sup> <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/uslugi/view?id=141456>, [dostęp: 03.06.2018].



wszystkich przedsiębiorstwach regionu), które działają w 3 działach PKD: 18 – poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji, 58 – działalność wydawnicza oraz 74 – pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Kształcenie zawodowe w branży poligraficzno-fotograficznej w Małopolsce koncentruje się w Krakowie (5 szkół), w związku z tym kształcą się tam najczęściej uczniowie (562 osoby). Należy zauważyć, iż w stolicy województwa zlokalizowana jest największa liczba podmiotów gospodarczych z branży (5 750 podmiotów), wobec czego występuje tam naturalne zapotrzebowanie na kształcenie i absolwentów w tych zawodach (oznacza to wiele miejsc pracy). Od 2014 roku obserwuje się stały wzrost liczby uczniów kształcących się w zawodach branży. Na przestrzeni ostatnich lat (2014-2017) najczęściej osób kształciło się w zawodzie **technik organizacji reklamy**. W znacznym stopniu wynika to również z sytuacji na rynku pracy, aczkolwiek wiąże się to także z dużą liczbą szkół ponadpodstawowych oferujących naukę w tym zawodzie. Co istotne, w roku szkolnym 2017/2018 w Małopolsce kształcenie odbywało się w 7 profesjach branży.

W analizowanym okresie nauczania nie prowadzono w zawodzie **technik procesów introligatorskich**. Brak zainteresowania kształceniem w tym zawodzie wynika z jego wąskiej specjalizacji, gdyż uczniowie chętniej wybierają kształcenie w popularnych i bardziej ogólnych profesjach (jak np. **technik organizacji reklamy**).

W ostatnich latach (2014-2017) odnotowano absolwentów w 5 zawodach z branży, w których prowadzone było kształcenie – **drukarz, fotograf, introligator, technik organizacji reklamy** oraz **technik procesów drukowania**. Liczba absolwentów w zawodach stanowi odzwierciedlenie w liczbie uczniów, których w analizowanym okresie najczęściej było w zawodzie **technik organizacji reklamy**.

Z deklaracji pracodawców wynika, iż obecnie największe zapotrzebowanie dotyczy zawodu **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** (38% wskazań). Mniejsze zapotrzebowanie przedsiębiorcy zgłaszają na **fotografów** (34%), **techników organizacji reklamy** (33%) oraz **drukarzy** (32%). Badanie wykazało także, iż zapotrzebowanie na zawody z branży będzie się zmniejszać, aczkolwiek za 5 lat największe nadal dotyczyć będzie profesji **technik grafiki i poligrafii cyfrowej** (28%). Duże zapotrzebowanie będzie także zgłaszane na zawody: **fotograf** (19%), **technik organizacji reklamy** (19%) oraz **drukarz** (17%). Wyniki badania pokrywają się w większości z prognozą zatrudnienia, według której ulegnie ono zmniejszeniu niemalże we wszystkich zawodach branży.

Dostrzega się, iż pracodawcy oczekują od absolwentów przede wszystkim kompetencji ogólnozawodowych (**fotograf, technik fotografii i multimediiów, technik procesów drukowania i technik procesów introligatorskich**) oraz specjalistycznych (**drukarz**). W przypadku **introligatora, technika grafiki i poligrafii cyfrowej** i **technika organizacji reklamy**, duże znaczenie mają zarówno kompetencje specjalistyczne, jak i ogólnozawodowe. Tylko nieliczni wskazywali kompetencje ogólne jako kluczowe dla zawodów branży, wobec czego nie zostały one tak zaklasyfikowane, gdyż nie mają dla badanych tak dużego znaczenia jak pozostałe grupy kwalifikacji i kompetencji.

Kompetencje z grupy specjalistycznych najczęściej są oferowane przez szkolnictwo zawodowe (np. umiejętność obróbki i publikowania obrazu, umiejętność realizowania procesów wykonywania druków luźnych lub umiejętność organizowania oraz prowadzenia kampanii reklamowej), jednakże część z nich uczniowie mogą także uzupełnić na stanowisku pracy (np. umiejętność przygotowania oraz drukowania nakładu z form drukowych lub umiejętność wykorzystania informacji zwrotnych z rynku w celu doskonalenia działań reklamowych). Wyjątek stanowi umiejętność w zakresie prawidłowego posługiwania się miarami poligraficznymi, którą – według badanych – można nabyć wyłącznie na stanowisku pracy.

Do kluczowych kompetencji ogólnozawodowych najczęściej zalicza się wiedzę teoretyczną związaną z zawodem (m.in. znajomość oraz umiejętność rozpoznania właściwych urządzeń do rejestracji, obróbki i publikacji obrazu, znajomość oraz umiejętność charakteryzowania technik drukowania). Kompetencje z grupy ogólnozawodowych uczniowie w większości mogą nabyć już w trakcie kształcenia w szkole (np. znajomość oraz charakteryzowanie procesów obróbki materiałów światłoczułych, umiejętność rozpoznawania parametrów technologicznych produktów poligraficznych), a na późniejszym etapie część z nich mogą uzupełnić także na stanowisku pracy (np. umiejętność identyfikowania elementów cyfrowych systemów produkcyjnych w poligrafii). Wyjątek stanowią 2 kompetencje, których – według badanych – nie można nabyć w środowisku szkolnym (znajomość i umiejętność charakteryzowania procesów introligatorskich i wykończeniowych oraz umiejętność posługiwania się poligraficzną dokumentacją techniczną i technologiczną).

Pracodawcy często wskazywali, iż kompetencje zaliczane do grupy ogólnych można najczęściej uzyskać na etapie kształcenia w szkole (np. precyzja w wykonywaniu zadań). Część z nich może zostać uzupełniona na stanowisku pracy (np. zdolności manualne) lub na certyfikowanych kursach i szkoleniach (np. znajomość przepisów BHP).

Poniższa tabela stanowi zestawienie kluczowych kompetencji oczekiwanych od absolwentów w poszczególnych zawodach branży poligraficzno-fotograficznej.

**Tabela 20.** Kluczowe kompetencje w zawodach branży poligraficzno-fotograficznej

NAZWA ZAWODU	KLUCZOWE KOMPETENCJE
Drukarz	umiejętność posługiwania się poligraficzną dokumentacją techniczną i technologiczną
	umiejętność identyfikowania elementów cyfrowych systemów produkcyjnych w poligrafii
	umiejętność przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania
	umiejętność przygotowania oraz drukowania nakładu z form drukowych
	umiejętność wykorzystania programów komputerowych wspomagających wykonanie zadań w procesie drukowania (programy Photoshop, Corel, DTP, CAD)
Fotograf	znajomość oraz umiejętność prawidłowego doboru metod i materiałów do specyfiki rejestrowanego obrazu
	znajomość oraz umiejętność rozpoznania właściwych urządzeń do rejestracji, obróbki i publikacji obrazu
	znajomość oraz umiejętność prawidłowego wykorzystania sprzętu i oprogramowania wspomagającego wykonywanie zadań (Photoshop, Corel, Adobe Lightroom, DTP, CAD)
	znajomość oraz właściwe zastosowanie modeli barw w wykonywaniu zadań zawodowych
	umiejętność właściwego przygotowania planu zdjęciowego
Introligator	umiejętność posługiwania się dokumentacją techniczną i technologiczną niezbędną w procesie introligatorskim
	znajomość oraz umiejętność wykorzystania techniki komputerowego wspomaganie wykonywania zadań w pracach introligatorskich
	umiejętność właściwego przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesów introligatorskich
	umiejętność realizowania procesów wykonywania druków luźnych
Technik fotografii i multimedii	znajomość oraz umiejętność biegłego posługiwania się terminologią w zakresie fotografii i techniki komputerowej
	znajomość oraz charakteryzowanie procesów obróbki materiałów światłoczułych
	umiejętność rozpoznawania urządzeń do rejestracji, obróbki i publikacji obrazu
	umiejętność przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych
	umiejętność prawidłowego przygotowania planu zdjęciowego
Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	znajomość oraz charakteryzowanie procesów przygotowalni poligraficznej
	umiejętność w zakresie prawidłowego wykorzystania sprzętu i oprogramowania komputerowego wspomagającego wykonanie zadań w procesie poligraficznym (Photoshop, Corel, Lightroom, DTP, CAD)
	umiejętność rozpoznawania parametrów technologicznych produktów poligraficznych

NAZWA ZAWODU	KLUCZOWE KOMPETENCJE
	umiejętność przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych
	umiejętność przygotowania oraz wykonywania prac graficznych i publikacji cyfrowych
	umiejętność drukowania cyfrowego oraz obróbki druków
Technik organizacji reklamy	znajomość oraz umiejętność wykorzystania wiedzy dotyczącej psychologicznych i socjologicznych uwarunkowań działalności reklamowej
	umiejętność charakteryzowania rodzajów badań statystycznych oraz określania ich przydatności do celów decyzyjnych
	znajomość oraz przestrzeganie zasad etyki w ramach wykonywanych zadań
	umiejętność projektowania oraz przygotowywania materiałów reklamowych
	umiejętność organizowania oraz prowadzenia kampanii reklamowej
	umiejętność organizowania oraz prowadzenia sprzedaży produktów i usług reklamowych
Technik procesów drukowania	znajomość oraz umiejętność charakteryzowania technik drukowania
	znajomość oraz umiejętność rozróżniania materiałów i produktów poligraficznych
	umiejętność rozpoznawania maszyn i urządzeń poligraficznych oraz ich głównych podzespołów
	znajomość oraz umiejętność prawidłowego zastosowania technik komputerowego wspomaganie procesów technologicznych
	umiejętność przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania
	umiejętność sporządzania form drukowych
	umiejętność drukowania nakładu z form drukowych
Technik procesów introligatorskich	znajomość oraz charakteryzowanie kluczowych technik introligatorskich
	znajomość oraz umiejętność charakteryzowania procesów introligatorskich i wykończeniowych
	znajomość oraz rozpoznawanie maszyn i urządzeń introligatorskich oraz ich głównych podzespołów
	umiejętność prawidłowego zastosowania programów komputerowych wspomagających wykonywanie zadań w procesie introligatorskim
	umiejętność planowania introligatorskich procesów produkcyjnych
	umiejętność przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesów introligatorskich
	umiejętność prawidłowej realizacji procesów wykonywania druków luźnych i opraw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań jakościowych (IDI) i ilościowych oraz wiedzy eksperta

W opinii uczestników badań jakościowych, luką kompetencyjną wśród absolwentów jest kultura osobista i kultura obsługi klienta. Kompetencje miękkie powinny być rozwijane podczas przedmiotów realizowanych w toku nauczania, a nie w drodze osobnych zajęć. Zaleca się, aby na rozwój i doskonalenie tej grupy kompetencji przeznaczać w szczególności lekcje wychowawcze.

Aby poradzić sobie z brakiem kompetencji i kwalifikacji u absolwentów, pracodawcy szkolą ich na własną rękę już po zatrudnieniu. W ich opinii, problem braku kwalifikacji dotyczy głównie umiejętności praktycznych, które nowo zatrudnieni muszą nabyć już na stanowisku pracy.

Przedsiębiorcy z branży mogą promować wybrane zawody, tworząc klasy patronackie. Uczniowie znacznie chętniej podejmowałyby naukę w zawodzie ze świadomością, iż po ukończeniu kształcenia znajdą zatrudnienie. Takie działanie będzie dobrym rozwiązaniem na zwiększenie zainteresowania uczniów niepopularnymi zawodami, w szczególności takimi jak **technik procesów introligatorskich, introligator, technik procesów drukowania, drukarz** bądź **fotograf**.

Dodatkowo, kolejną możliwością jest delegowanie pracowników firmy do szkół, aby przeprowadzali zajęcia m.in. w zakresie zastosowania modeli barw dla uczniów kształcących się w zawodzie **fotograf** oraz posługiwania się dokumentacją techniczną i technologiczną niezbędną w procesie introligatorskim dla uczniów pobierających naukę w zawodzie **introligator**. W tym zakresie często diagnozowane są luki kompetencyjne u absolwentów, zatem zaleca się nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy szkołami i profesjonalnymi firmami z branży.

Kontakt z wykwalifikowanymi pracownikami mógłby pozytywnie wpłynąć na przyswajanie wiedzy przez uczniów.

Zaleca się, aby w ramach współpracy z pracodawcami organizować także wizyty studyjne w zakładach pracy, podczas których uczniowie będą mieć szansę na zapoznanie się z innowacjami. Wizyty te pozwoliłyby uczniom na zdobycie doświadczenia bazującego przede wszystkim na obserwacji. Należy rozważyć także nawiązanie współpracy w zakresie organizacji zajęć praktycznych w firmach, które wykorzystują najnowsze urządzenia i oprogramowanie. Podczas zajęć w rzeczywistym środowisku pracy, uczniowie mogliby pozyskać bądź rozwijać umiejętności w zakresie przygotowywania materiałów, maszyn i urządzeń do procesu drukowania (**drukarz**), prawidłowego rejestrowania, obróbki i publikowania obrazu oraz wykonywania i publikowania projektów multimedialnych (**technik fotografii i multimediiów**), rozpoznawania parametrów technicznych produktów poligraficznych oraz przygotowania materiałów cyfrowych do wykonania projektów graficznych (**technik grafiki i poligrafii cyfrowej**), kontrolowania przebiegu produkcji poligraficznej (**technik procesów drukowania**), a także przygotowania materiałów, maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji procesów introligatorskich (**technik procesów introligatorskich**).

Warto rozważyć nawiązanie współpracy z instytucjami szkoleniowymi, w ramach której w szkole organizowane byłyby szkolenia w zakresie wykorzystania najnowszych wersji oprogramowania komputerowego wspomagającego wykonywanie zadań. Szkoły nie zawsze mają środki na aktualizację oprogramowania, wobec czego zaleca się dofinansowane szkolenia organizowane na terenie szkoły w zakresie obsługi programów: Adobe Photoshop (fotograf, **technik fotografii i multimediiów**, **technik grafiki i poligrafii cyfrowej**, **technik organizacji reklamy** oraz **technik procesów drukowania**), Adobe Illustrator (**fotograf**, **technik fotografii i multimediiów**, **technik procesów drukowania**) bądź Corel (**technik grafiki i poligrafii cyfrowej**, **technik organizacji reklamy**, **technik procesów drukowania**).

U absolwentów często występują luki kompetencyjne w zakresie wiedzy o branży. Warto dbać o to, aby wiedza nauczycieli w zakresie trendów i innowacji była na bieżąco aktualizowana, np. poprzez CKZ bądź spotkania z przedstawicielami firm działających w branży. Rekomenduje się również organizowanie dyskusyjnych kół branżowych, podczas których uczniowie wraz z nauczycielami, bądź oddelegowanymi w ramach współpracy pracownikami firm, mogliby rozmawiać o innowacyjnych rozwiązaniach stosowanych w branży. Zaleca się nakierowanie tych działań w szczególności na uczniów kształcących się w zawodzie **introligator** oraz **technik fotografii i multimediiów**.